

VredesMagazine

Jaargang 6 nummer 1 — 1e kwartaal 2013 — Prijs euro 2,50



- **Op weg naar Armageddon**
- **Digitaal slagveld**

Onderzoeks dossier:

- **Van de Arabische Lente
naar de Syrische herfst?**

Zandzakken voor de deur bij defensie

COMMENTAAR

Na het einde van de Koude Oorlog brokkelde het maatschappelijk draagvlak voor de krijgsmacht af. Defensie moest toegeven dat de bedreiging van het eigen grondgebied niet langer het uitgangspunt was.

Eerst moesten VN-vredesmissies de noodzaak van de krijgsmacht onderstrepen, maar na 'breniāa had Nederland z'n bekomst. De aanslagen van 11 september 2001 zorgden tijdelijk voor een opleving van het militaristische gedaing van het militaristische gedachtegoed. Maar waar het Pentagon de begroting in tien jaar zag verdubbelen, kwam men er in Nederland bekaaid van af met een feitelijk bevroren budget. Ondanks tamelijk breed gesteunde operaties tegen de piraten voor de kust van Somalië wist ook defensie de laatste kabinetsperiode niet te ontkomen aan bezuinigingen.

Uit angst voor nog verdere bezuinigingen, gooide defensie nu alle registers open om dat spookbeeld te verdrijven. Een groep officieren kwam met de petitie "Handen af van defensie." Secretaris-generaal Annink beweerde in de Volkskrant dat Nederland internationaal ongeloofwaardig wordt en onze handelsbelangen gevaar lopen als we niet fors blijven investeren in de krijgsmacht.

Onder de kop "Wie vult bij watersnood straks de zandzakken?" presenteerde het Algemeen Dagblad begin oktober het rapport van het Haagse Centrum voor Strategische Studies van Rob de Wijk, de concurrent van Clingendael. Opmerkelijk genoeg: dit was een onderzoek naar

defensie in opdracht van defensie zelf. In september publiceerde de Adviesraad Internationale Vraagstukken vervolgens het rapport "Krijgsmacht in de knel." "De AIV maakt zich grote zorgen over eventuele nieuwe bezuinigingen op defensie," schrijft de raad.

Je zou haast medelijden met ze krijgen. Ware het niet dat de lobby twee belangrijke feiten ontkent: er is in tien jaar amper of niet op defensie bezuinigd en het draagvlak voor verder bezuinigen is groot – het JSF debacle is daar mede debet aan.

Daarom is het zinnig naast alle grote woorden van de defensiespecialisten eens wat cijfers te bekijken. Uit de statistieken (SIPRI Military Expenditure Database) blijkt dat Nederland de laatste tien jaar een tamelijk stabiel militair budget kent. In voor inflatie gecorrigeerde cijfers halen we inderdaad niet meer het recordniveau van 1989, maar het niveau is redelijk constant gebleven sinds pakweg 1993. Weliswaar geven we in termen van Bruto Nationaal Product de helft minder uit dan in 1988 (toen 2,8%), maar al sinds 2000 schommelt het stabiel tussen de 1,4 en 1,6%. Niks krijgsmacht die vel over heen is.

Een enquête van Clingendael bevestigde in augustus dat het draagvlak mager is. Een meerderheid van de bevolking vindt verdere militaire bezuinigen prima, juist in tijden van begrotingsproblemen. De logische verklaring is dat veel Nederlanders geen brood zien in missies van het type Kunduz of Uruzgan, die een aanslag zijn op personeel en financiën, en waarbij het middel vaak erger is dan de kwaal.

Een andere kwestie is hiermee verbonden: de boemerang genaamd JSF. Sinds 2002 heeft Nederland zich vastgelegd op dit project. We maken jaarlijks zo'n honderd miljoen euro over naar de VS om maar met de JSF mee te mogen doen. Verder komen er voor nog eens 400 miljoen twee testtoestellen. Wanneer het ooit van bestellen komt gaan de kosten pas echt oplopen. Samen met de luchtmacht is Stork-dochter Fokker eigenlijk de enige belanghebbende bij dit miljardenproject. Het is onbegrijpelijk dat de FNV zich voor die kar wil laten spannen – zowel in 2002 als nu weer.

Maar de bodem voor defensie is nog lang niet bereikt. Zolang Nederland vasthoudt aan een volledig uitgeruste krijgsmacht blijft er nog alle ruimte voor forse pakketten bezuinigingen. Wat dat betreft is het afscheid van de Leopard tanks een mooi begin.

Zolang we de spookverhalen dat het onze economie en aanzien in de wereld zou schaden maar doorprikken. Want niets is minder waar. Een regering die bezuinigingen op defensie investeert in diplomatie en onderwijs, op gezondheidszorg en duurzame technologie, plukt op termijn de vruchten van een afgeslankte krijgsmacht.

Frank Slijper

COLOFON

VREDESMAGAZINE 1e KWARTAAL 2013 Uitgave van de vereniging VredesMedia waarin samenwerken: Haags Vredesplatform (HVP), Humanistisch Vredesberaad (HVB), Vredesbeweging Pais, Samenwerkingsverband Stop de Wapenwedloop, Antimilitaristies Onderzoekskollektief VD AMOK, Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) afdeling Nederland. In VredesMagazine zijn de tijdschriften Kernwapens Weg!, VD AMOK en de dikke nummers van Vredeskoerier 't Kan Anders opgegaan. **REDACTIE:** Jan Bervoets, Boudewijn Chorus, Hans Feddema, Benno Houweling, Kees Kalkman, Klaas Meijer, Anke Polak, Jan Schaake, Guido Schokker, Barbara Smedema, Egbert Wever. **AAN DIT NUMMER WERKTEN NAAST DE AUTEURS MEE:** David-Jan Donner, Frank Feiner, Chris Geerse. De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van een geplaatst stuk. De tekst van artikelen mag worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding. Copyrights van foto's en tekeningen berusten bij de desbetreffende fotograaf/illustrator. **FOTOREDACTIE:** Hans Bouton, Hanneke Suijs, Anne Vaillant **FOTOGRAFEN EN ILLUSTRATOREN:** Jan Bervoets, Eric Borda, A. Christiemiller, C.A. Sotomayor Demuth, Brecht Goris, Latuff, Len Munnik, Paulo Nunes dos Santos, Anne Paq, Bas Quaadvlieg, Bert Spiertz, Susanne Stoop, Hanneke Suijs **VORMGEVING:** Jimmy Slothouwer **DRUKKER:** Drukkerij Mezclado Tilburg **ABONNEMENTEN:** Interesse of aanmelding voor een abonnement op Vredesmagazine kan kenbaar gemaakt worden bij de redactie van VredesMagazine of bij een deelnemende organisatie. Een jaarabonnement op VredesMagazine (4 nummers) kost 10 euro. U kunt een abonnement nemen via info@vredesmagazine.nl of 015 7850137. **GIFTEN:** Bedragen die abonnees overmaken boven het verschuldigde abonnementsgeld worden beschouwd als gift voor het werk van de in VredesMagazine samenwerkende organisaties. **CONTACT VREDESMEDIA:** Vlamingsstraat 82 2611 LA Delft, 015 7850137, info@vredesmedia.nl, www.vredesmedia.nl. **REDACTIEADRES:** Obrechtstraat 43 3572 EC Utrecht tel. 030 8901341 e-post: info@vredesmagazine.nl. Artikelen naar info@vredesmagazine.nl. **KOPIJSLUITING VOLGEND NUMMER:** 15 februari. Verschijningsdatum volgend nummer: 15 maart. **ISSN 1876-0724**

ZANDZAKKEN VOOR DE DEUR BIJ DEFENSIE 2

Frank Slijper

**ILLEGALE IMMIGRANTEN
BLIJVEND IN ONZEKERHEID 4**

Iraakse vluchtelingen hebben het comité

Recht op Bestaan gevormd

Anna Holligan

PARAGUAY – DIT IS OORLOG 6

*Een parlementaire staatsgreep
speelt de grootgrondbezitters in de kaart*

Jan Bervoets

**HOE DE SUBTIELE ‘TURKSE LENTE’
SYRISCHE RAMPEN HEEFT VOORKOMEN 8**

*Syrië en Turkije hebben allebei het systeem
van de ‘diepe staat’*

Hans Feddema

DIGITAAL SLAGVELD 10

Cyberspace als nieuwe dimensie van het militarisme

Mark Akkerman

OP WEG NAAR ARMAGEDDON? 12

Boekbespreking over de gewelddadige heilsstaat

Anke Polak

**GIE GORIS, JOURNALIST VOOR
DE VREDE 2012 13**

ERELIJST GEVANGENEN VOOR DE VREDE 14

War Resisters International

FOTOPAGINA'S SUSANNE STOOP 18

Oorlogsgraven 1914-1918

**DOSSIER: VAN DE ARABISCHE
LENTE NAAR DE SYRISCHE HERFST? 21**

Sietse Bosgra, Ludo De Brabander,

Kees Kalkman, Kees van der Pijl

EN VERDER:

COLUMN 5

Boudewijn Chorus

COLUMN 16

Hans Feddema

**UIT DE GESCHIEDENIS
VAN DE VREDESBEWEGING 16**

SPRINGSTOF 17

Frank Slijper

**OVERZICHT VAN BIJ VM
AANGESLOTEN ORGANISATIES 20**

KORTE BERICHTEN 33

GEDICHT 35

*Van de gevangenisoorlog naar de
gevangenis van de oorlog*

Natan Blanc

GEDICHT 36

Vredespaleis

Gerrit Vennema

Foto: Susanne Stoop



POPERINGE, OORLOGSBEGRAAFPLAATS

VOORPAGINA

Campaign for Disarm the Gallery vierde samen met hun vrienden Bubbles Not Bombs de internationale Vredesdag bij de National Gallery in Londen. Deze wordt gesponsord door de wapenfabrikant Finmeccanica. Foto: CAAT

Illegale immigranten blijvend in onzekerheid

In Den Haag hebben tientallen Iraakse vluchtelingen hun kamp opgezet om niet terug te worden gestuurd. Zij verblijven in tenten die op last van de politie aan de ene kant open en aan de andere kant transparant moeten zijn. Van de meeste van deze Irakezen wordt de terugkeer tegengehouden door de Iraakse regering. Ze zijn dus feitelijk statenloos. Om hun eisen kracht bij te zetten hebben ze het comité Recht op Bestaan gevormd, dat voor hun rechten opkomt en steun inzamelt. Op dit moment stapte het comité naar de rechter om de tenten te mogen afsluiten. Het dwingen ze ongesloten te houden is een oneigenlijke toepassing van de regels om ze weg te krijgen.

Dit interview van BBC News is eind oktober gehouden, toen Leers nog minister van Vreemdelingenzaken was. Op het keurig verzorgde Nederlandse gras staan allerlei soorten tenten verspreid, hun bonte kleuren mengen zich met gevallen bladeren. Het is nog vroeg als we in het kamp aankomen. “We proberen om binnen te blijven tot het warmer is,” legt een vroege vogel uit, wijzend naar een van de deels open tempeltjes van zeil. “Daarin is het koud, hier is het nog erger.” Aziz, de zelfbenoemde barista, begint de ochtendkoffie te zetten. Hij giet een emmer vol met water in een pan op een gaspistel op de grond. Aziz stopt me een dampende plastic beker vol dikke zwarte koffie in mijn handen. “Welkom, welkom,” zegt hij. En dat zijn we, vooral mijn microfoon en de cameraman Suraj, omdat deze Iraakse vluchtelingen de wereld willen laten weten dat ze hier zijn.

De kampeerders leven in geleende tijd. Hun visa zijn verstreken. Ze zijn nu illegaal verblijvende personen. Ze bezetten

het weiland als daad van verzet, omdat ze weigeren rustig terug naar Bagdad te verdwijnen.

ANDERE MENINGEN

“Als ik terugga ben ik dood,” zegt Ajid. Hij is net wakker geworden, maar nu al steekt hij zijn armen omhoog, zijn handen grijpen in de lucht en hij smeekt ons hem te begrijpen. “Ik weet voor honderd procent zeker dat als ik terug naar Bagdad ga, ik vermoord zal worden. Ze zullen me neerschieten” Wie zal je schieten? “De terroristen; ik bel naar huis en niemand weet waar mijn familie is, ze zeggen dat mijn straat kapot is, opgebroken. Als je christen of soenna-moslim bent, kun je in Bagdad niet leven.”

Maar de Nederlandse regering ziet het anders. “We beoordelen elk geval individueel,” legt Frank Wassenaar, de woordvoerder van het ministerie van Immigratie uit. “Elk besluit dat we nemen is gebaseerd op rapporten van onze ambassade in Irak en van groepen als Amnesty International en andere lokale instanties ter plaatse, met de verhalen die deze mensen ons zelf vertellen.” Volgens de laatste cijfers wordt 40-45% van de Iraakse asielaanvragen in Nederland erkend.

In het verleden werden afgewezen asielzoekers op het vliegtuig terug naar de Golf gezet. Maar, zo zegt het ministerie: “Irak werkt niet langer mee.” Het accepteert geen gedwongen terugkeer.

Sommige mensen waarschuwen dat illegale immigranten toestaan om in Nederland te blijven een sociale crisis uitlokt. De rechtse commentator Geert Tomlow zegt: “We merken dat de economie steeds slechter wordt en we kunnen

ons niet veroorloven om nog meer voor deze illegale mensen te betalen, anders gaan wij eronder lijden. Je ziet wat er in Griekenland is gebeurd met Gouden Dageraad? Dat gaat hier ook gebeuren.” Hij doelt op de Griekse neonazipartij die toenemende steun krijgt en wordt beschuldigd van geweld tegen immigranten. De dreiging van geweld op straat door extreem rechts lijkt niet te kloppen met de reputatie van Nederland als een liberale natie. “Je gelooft me niet? Kijk wat er gebeurde onder de Nazi’s – wij colaboreerden. Als de regering niets doet aan deze Catch 22-toestanden, dan zullen de mensen de zaken in eigen hand nemen.”

AFWACHTEN

Van de fietsers die voorbij zoeven kunnen weinigen zich de reizen voorstellen die hun geïmmigreerde burens hebben ondernomen. Bowan, een 21-jarige die vloeiend Nederlands en Engels spreekt, was acht jaar oud toen hij op de achterklep van een vrachtwagen Irak uit werd gesmokkeld. “Mijn mama en papa namen mij mee, op een vrachtwagen en op een boot, dwars door Irak en Turkije en dan Europa in,” zegt hij. “Het was heel gevaarlijk – ik weet het, veel mensen gingen dood.”

De meeste van deze Iraakse vluchtelingen zeggen dat ze geen andere keus hadden. Een man die zijn naam niet wilde noemen, vertelde me dat hij zijn smokkelaars 3.000 pond had betaald voor zijn gezin van drie kinderen. Zijn familie krijgt nu eten en onderdak in een officieel vluchtelingenkamp in de buurt.

Maar degenen van wie de asielaanvragen zijn afgewezen hebben geen recht op uitkering of huisvesting. “Ze gooien ons op de straat als honden!” roept Aziz. “Maar,” voegt hij eraan toe “liever willen we in Den Haag dood gaan dan terug naar Irak.”

Voor wie het nodig heeft, is er recht op medische zorg. Verder zijn ze afhankelijk van een paar vrijwilligers, zoals Edwin Ijsman, die veelvuldig het kamp bezoekt.

“Wij brengen eten, soms komen er



KOEKAMP, DEN HAAG (NOVEMBER)



Foto: Bert Splierz

KOEKAMP, DEN HAAG (NOVEMBER)

mensen kleren brengen, het is niet goed dat we niet voor deze mensen zorgen. Nu komt de winter eraan en ik wil er niet eens aan denken over wat er dan met hen zal gebeuren,” zegt hij.

Binnen speelt men in een groepje rond de warmte van een straalkachelkje een spelletje tawla (triktrak). In de knusse gemeenschappelijke tent kringelt Arabische muziek en sigarettenrook. Aziz en zijn vrienden wachten en wachten. Ze hopen dat hun kamp aandacht zal krijgen, en bidden dat Nederland een ander hart zal krijgen.

Anna Holligan
BBC News, Den Haag
(vertaling Jan Bervoets)

Recht op bestaan heeft een site:
www.rechtopbestaan.nl, en een gironummer
voor steun: 9474245.

FARC: de wapens neer?

Geweld tegen een dictatoriaal regime wordt in de publieke opinie eerder aanvaard dan geweld van zo'n regime, of van zijn zetbazen. Dat is logisch. Maar ook aan het geweld van verzetsbewegingen, door die organisaties zelf graag revolutionair genoemd, stelt de *communis opinio* grenzen. Dat dienen zij uitsluitend te richten tegen de machtsinstituten van de staat of hooguit tegen de elites die zij beschermt. In Colombia, waar sinds 1964 de FARC opereert, zijn dat vooral de grootgrondbezitters. De vroege acties van de FARC, opgericht als militaire tak van de communistische partij (PCC), stonden inderdaad in dit teken. Als het geen aanslagen op gebouwen, strategische infrastructuur of militair materieel betrof, of bankovervallen voor de financiering van het verzet, maar aanslagen op personen, was dat heftig. Dan moet het 'revolutionaire geweld' worden uitgelegd. Bij prominente representanten van het regime is dat wellicht minder nodig dan bij individuele grootgrondbezitters, die zich in een bepaalde regio te buiten zijn gegaan aan landroof, intimidatie tegen boeren, het oprichten en financieren van paramilitaire bendes die vergaderingen uiteen jagen en sluipmoorden op voorlieden plegen. De acceptatieschaal wordt problematischer naarmate de beweging er minder in slaagt de acties uit te leggen en er meer burgerslachtoffers vallen. Nog veel erger wordt het, als de guerrillero's zich gaan toeleggen op gedwongen rekrutering, afpersing ('revolutiebelasting') en boeren dwingen om drugsgewassen te verbouwen, of zelf handelsnetwerken in drugs opzetten. Een volgende bedenkelijke stap vormen ontvoeringen voor losgeld, waarbij de slachtoffers soms jarenlang, al of niet in erbarmelijke omstandigheden worden gegijzeld. Ziedaar de inmiddels welhaast wetmatige verwording waardoor Zuid-Amerikaanse bewegingen hun claim op een revolutionaire status – lees: hun draagvlak in de bevolking – de afgelopen decennia hebben verloren. De smerigste stap in de escalatie lijkt ook de FARC in haar greep gekregen te hebben, al is niet altijd uit te sluiten of het wellicht provocaties van het regime zelf betrof: aanslagen op bussen, winkels en overheidsgebouwen met een openbare functie, waar zich dus ook burgers kunnen bevinden. Dan hanteren de van oorsprong marxisten-leninisten fascistoïde methodes, die niet alleen niet meer zijn uit te leggen, maar zich rechtstreeks tegen de bevolking richten die zij verondersteld worden te bevrijden. Een aantal aanslagen van dat genre heeft de FARC toegegeven, een bewijs temeer dat de beweging zichzelf heeft overleefd. Hoog tijd dus, om de wapens neer te leggen. Voor propaganda is het te laat en hun in Havana getoonde bravoure misplaatst. De enige weg is nu: serieus onderhandelen.

Boudewijn Chorus

Paraguay – Dit is oorlog

Volgens de War Resisters International (WRI) is de uitbuiting en verdrijving van plaatselijke volksgemeenschappen door multinationals een van de belangrijkste oorzaken van oorlog. Het geweld dat daarmee gepaard gaat, staat in de schaduw van de geschiedenis. Op de conferentie van Ahmedabad in 2010 verschenen talrijke rapporten over de geweldloze strijd van dorpsgemeenschappen en landbouwcoöperatieven tegen de grootgrondbezitters. Zij verdrijven hen van hun land, dat braak moet blijven liggen, of plaats moet maken voor grote monoculturen. Een goed voorbeeld is Paraguay.

Paraguay stond van 1954 tot 1989 onder de dictatuur van Alfredo Stroessner. Hij was de leider van de Coloradopartij, een kongsi van grootgrondbezitters, die feitelijk nog steeds de macht over het land uitoefenen. Onder zijn bewind kreeg twee procent van de eigenaren de beschikking over vijftientig procent van het land. Daar wordt legaal soja en katoen verbouwd met de genetisch gemanipuleerde patentzaden van het Amerikaanse bedrijf Monsanto, dat de teelt dicteert en elk verzet met eigen veiligheidsdiensten bestrijdt. De andere Amerikaanse multinational Cargill beschikt over 40% van de agrarische productie. De Coloradomagnaten fungeren als stromannen en proberen het land te beheersen door kleine producenten van de aardbodem te laten verdwijnen. Samen met de Liberales, die de vertegenwoordigers zijn van de industriële bourgeoisie, dicteren zij het parlement. De arme boeren zijn in de minderheid; 56% van de Paraguayanen woont in stad.

EEN DEMOCRATISCHE ILLUSIE

De hegemonie van de Colorado's werd plotseling verstoord, toen een oppositie van kleine boeren en armen de bisschop Fernando Lugo tot president koos. Hij was geen socialist, maar wilde wel landhervorming en een betere verdeling van de rijkdommen; zelf noemde hij zich een man van het midden. Maar zelfs deze bescheiden opstelling vond geen genade bij de Colorado's in het parlement en bij hun ministers, die onder zijn presidentschap gewoon mochten meeregeren. Lugo's verkiezingsbeloften werden niet nagekomen. Het volk begon te geloven dat als ze iets wilden bereiken, dat niet moest via het stembiljet, maar door actie van onderop.

Bij de WRI kwam in 2010 een rapport binnen van CONAMURI, een groep Pa-

raguayaanse vrouwen, die besloten om in hun strijd om landhervorming het lot in eigen hand te nemen. Voor 70.000 landarbeiders was er op de soja- en katoenvelden geen werk meer. De nationale coördinatie van samenwerkende groepen probeert door geweldloze landbezettingen het terrein terug te winnen van de boeren die van hun land zijn verjaagd. Via coöperatieven willen deze groepen het land opnieuw gebruiken voor de lokale voedselproductie in plaats voor de export.

Theoretisch hadden zij Lugo alsnog op zijn verkiezingsbeloften kunnen wijzen.

Dit is echter het klassieke Latijns-Amerikaanse voorbeeld van een land met monoculturen van grootgrondbezitters, die hun producten exporteren en daar rijk van worden zonder dat de bevolking ervan profiteert. De belangrijkste winnaars zijn in dit geval Amerikaanse multinationals, die gedekt worden door de regering. Nu zijn de tijden voorbij waarin deze corporaties contracten slooten met presidenten van het type Harding, die troepen zou zenden als belangen van Amerikaanse bedrijven in Latijns-Amerikaanse landen zouden worden geschaad. Ook de tijd van rechtstreekse 'koude oorlog' is voorbij – interventies als in Guatemala in 1954, de poging in Cuba in 1961 of Santo Domingo in 1965. Maar Lugo schaadde 'Amerikaanse' belangen omdat hij de toepassing van de genetisch gemanipuleerde zaden van de patentmonopolist Monsanto – mogelijk om ethische redenen – niet toeliet. De VS hadden al sedert Stroessner een tweetal bases in het land en dus de mogelijkheid om iets via inlichtingendiensten en de USAID (de organisatie van de VS voor ontwikkelingshulp) te doen. Zo zijn de mobiele eenheden van de Paraguayaanse politie door Amerikaanse commando's opgeleid. De USAID heeft officiële afspraken met de Color-



EX-PRESIDENT LUGO

dopartij waarin zij in ruil voor steun met de partij een reguliere 'dialogo' voeren en contacten met het Hooggerechtshof. Opzetjes om de oppositie in Venezuela en Bolivia te versterken mislukten, omdat de bevolking achter deze presidenten stond. Maar in Paraguay had niemand meer fiducia in Lugo.

KRIJGSHANDELINGEN

Marina Cue is een plaatsje in een gebied van 2000 hectare land, dat door Stroessner in beslag is genomen voor zijn Coloradomaatje senator Blas Riquelme. Boeren, die zich hiertegen verzetten, belandden in de martelcel. Het rechtmatige eigendom van dat land is voor Riquelme nooit bewezen. Nu probeerden tachtig onafhankelijke landloze boeren dit land terug te claimen door het te bezetten. Terwijl zij in afwachting waren op het onderzoek, dat waarschijnlijk de rechtmatigheid van hun eisen zou erkennen, deden op vrijdag 16 juni de speciale eenheden van de politie een inval in het dorp. Toen de politie met de dorpelings in gesprek was, werd door een andere onbekende groep op grote afstand gericht geschoten op het dorpshoofd en zijn plaatsvervanger; beiden kwamen om, en waarschijnlijk ook enkele agenten. Onmiddellijk voerden helikopters versterkingen aan die met vlammenwerpers en traangas de menigte verdreven. Elf boeren en zes politiemensen werden gedood en zestig mensen raakten gewond. De politie verbrandde daarna het kamp, zodat alle sporen werden uitgewist, daarmee was onduidelijk wie op de agenten geschoten had. Het dorp werd door de politie ingesloten en in een permanente



JUNI 2012. WIJKVVERENIGINGEN VAN RIO DE JANEIRO PROTESTEREN TEGEN DE STAATSGREEP IN PARAGUAY

staat van beleg gehouden; achteraf werden er ook lijken aangetroffen van dorpelingen die waren gemarteld. In de buurt werden militaire wapens aangetroffen, die onmogelijk van de boeren afkomstig konden zijn. Waren daar paramilitaire eenheden van Riquelme geweest? Of wist de USAID daarvan? De politie zag er aanwijzingen voor een guerrilla in en trad onder leiding van procureur-generaal Caundia Ammarilla en commissaris Moran Arnaldo Samabria – mede betrokken bij het bloedbad – krachtdadig op; er werden 54 mensen beschuldigd, meest boerenleiders en familieleden van de slachtoffers die niet in het dorp waren. Men wilde een massaproces dat diende om met het verzet af te rekenen. Uiteindelijk waren er twaalf mensen gearresteerd en zelfs door de politie ontvoerd toen Lugo's ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie, terecht bevreesd dat er in de gevangenis op Stroessneriaanse wijze zou worden gefolterd, daar een kijkje wilden nemen. Het waren hun laatste daden, want zij werden snel vervangen.

MACHTSOVERNAME

De 'slachting van Curuguaty' werd door het Coloradoparlement aangegrepen om

een impeachment procedure te starten tegen president Lugo wegens 'ernstige verwaarlozing van zijn plicht'. Lugo probeerde dit wellicht te voorkomen door zijn liberale ministers door Colorado's te vervangen, maar het was feitelijk een capitulatie. Hij kreeg een oproep om op 21 juni voor de afgevaardigden te verschijnen om zich te verantwoorden voor 'zaken die algemeen bekend zijn' zonder nadere toelichting. En op de afgesproken dag had het parlement voordat er ook maar een woord gewisseld was over het gebeurde in Marina Cue met nagenoeg unanieme stemmen Lugo afgezet en vervangen door de rechts-liberaal Frederico Franco. De dag daarop deed de Senaat hetzelfde. Het proces leek democratisch, omdat het parlement nu eenmaal het recht had een president af te zetten, maar er was geen aanklacht geformuleerd en er werd geen verdediging gehoord.

Dat dit zo snel gebeurde, had een reden. Op diezelfde 21e besloten de boeren Maria Cue opnieuw te bezetten om te protesteren tegen het politieoptreden en de arrestaties. Men verzamelde zich nu in Asuncion op het plein voor het regeringsgebouw, om twee dagen later massaal door de politie te worden weggeveegd en nagejaagd.

War Resisters International is in zijn berichtgeving uitvoerig op deze coup ingegaan, omdat hier sprake is van een daad van oorlog. Landeigenaren voeren al dan niet met hulp van de staat militaire operaties uit om grond te roven van kleine boeren en traditionele gemeenschappen. Het is in de geschiedenis van Latijns Amerika een van de vele voorbeelden. Een ander berucht voorbeeld is de voorgeschiedenis van de staatsgreep van Videla in Argentinië, waar de grote veehouders een syndicaat hadden gevormd om hun terreinen te 'vrijwaren' van kleine boeren. Dit syndicaat had zijn eigen paramilitaire organisatie met regionale vertakkingen, wier taak het was de boeren aan te vallen, gewelddadig te verdrijven en misschien te laten verdwijnen. De leiding hiervan had een zekere Jorge Zorreguieta, die voor de uitvoering van zijn operaties natuurlijk contacten had met de plegers van de staatsgreep en daaraan ook steun verleende. In ruil daarvoor kreeg hij van Videla een rustig baantje als minister van Landbouw – hij had zijn vuile werk al verricht. De rest is bekende geschiedenis.

En elders in de wereld...

Jan Bervoets

Hoe de subtiele 'Turkse lente' Syrische rampen heeft voorkomen

Turkije en Syrië hebben gemeen, dat een zelfde type regime er lang de dienst uitmaakt(e). Ik bedoel in Turkije de *deep state*, zoals begonnen onder en met de Republikeinse Volkspartij CHP, in 1923 opgericht door Kemal Atatürk, en in Syrië het Baath-regime, dat in 1943 er voor het eerst het leven zag en daarna ook in Irak en Egypte onder Nasser. In Syrië is dat regime nog aan de macht, in Turkije formeel niet meer, ook al is ze in de bureaucratie en in het denken nog wel aanwezig als een soort 'onzichtbare hand'. De CHP, nu de grootste oppositiepartij, mag bogen op eenmachtig verleden en kreeg navolging in Arabische landen, reden dat ze wel de 'moeder van alle Baath-partijen' heet.

Nationalisme en een sterke rol van de staat via seculier centralisme zijn kenmerkend voor de Baath-regimes. Het centralisme leidde in menig land tot autocratie van een kleine elite en sociale uitsluiting van een meerderheid. Saddam Hoessein is een voorbeeld, dat uit die elite tevens vaak een alleenheerser voortkomt, die zich staande houdt met 'verdeel en heers'-tactiek, eigen milities, een omvangrijke geheime dienst en het leger. Hetzelfde geldt voor president Assad in Syrië.

Het is de reden dat Assad het nu zo lang volhoudt. In Turkije heeft het autocratische regime het ook lang volgehouden. Ondanks het feit, dat twee derde van de bevolking niet meetelde of werd onderdrukt. Dat laatste geldt niet slechts de voor hun taal en identiteit opkomende Koerden. Vaak wordt vergeten, dat behalve het platteland en de christelijke minderheden ook de islam toen nauwelijks een plaats had in Turkije. Er bestaat een Departement van Religie, dat van bovenaf strak toezicht hield op de islam en tot op vandaag zo'n 15.000 soennitische imams salarieert. Dat wijst op 'beheersing' en niet direct op secularisme. Toch was, aldus de Turks-Armeense journalist Mahcupyan op een recent symposium in

Istanboel, decennialang 'de seculiere zichzelf 'witte' Turken noemende elite de enige legitieme groep in het land'. Zij vormden, zo stelde ook de schrijver Yavuz Baydar op genoemd symposium, het 'Turkse Baath-regime' en bepaalden samen met het leger de ideologie van het systeem, inclusief die van de bureaucratie rondom de veiligheid en tevens die van de weinig onafhankelijke rechtspraak. Zelfs een burgerregering kon die ideologie niet wijzigen. Als die dat wel probeerde of oude wetten poogde te hervormen, zorgde de genoemde en vaak in het geheim opererende elite, de *deep state*, voor een militaire coup. Er was in die ideologie volgens Baydar sprake van 'een seculier-militaire en eenzijdig nationalistische eenheidsstaat'.

ACTIEVE EMANCIPATIE

Thans zien we ook in Syrië nog zo'n type staat. Het verschil met dat land is, dat er in Turkije in de jaren zeventig breed verzet opkwam vanuit het platteland van Anatolië. Een rebellie tegen de autocratische elite in Istanboel en Ankara, die op hen neerkeek als boeren en 'zwarte' Turken. Daarin speelde de soefi-geleerde en activist Fetullah Gülen naast linkse activisten een aanzienlijke rol. Zijn analyse was dat bevrijding slechts mogelijk was

via geweldloosheid. Een andere weg zou tot burgeroorlog leiden. Al op jonge leeftijd trok hij lezingen houdend het land door, de nadruk leggend op vrede, dialoog, tolerantie, spiritualiteit en demo-



GULEN



Foto: Eric Borda

URGUP, TURKIJE

volgens hoogleraar M. Türköne 'de staat al iets pluralistischer en de bureaucratie ook milder is geworden'. Tevens is er sprake van een 'voorzichtige integratie van beide klassen', ook inzake het dragen van hoofddoekjes. Maar de oude ideologie is bepaald nog niet weg. De Turks-joodse schrijver Marion Levi sprak van 'een onzichtbare hand', die nog angst blijft inboezemen.

POLARISATIE BINNEN DE PERKEN

Zelfs de AKP, die nu al 10 jaar aan het bewind is, houdt er weer rekening mee, reden dat haar hervormingsgezindheid bij lange na niet meer die *drive* heeft als in het begin. De AKP kijkt ook naar de oude kemalistische structuren en wetten en moet dat ook wel doen, zolang het haar niet lukt daar wijziging in aan te brengen. 'Onze constitutie is die van de militairen, we hebben nog steeds geen burgergrondwet', aldus een discussieleider op het symposium. Vereenzelvig de AKP overigens niet met de Gülenbeweging. Ze is er hooguit mede de vrucht van. Het houdt ook niet in, dat die emancipatie ten einde is. Integendeel, die is nog volop gaande, in Turkije zelf en bij de migranten er buiten. Zij blijft krachtig en ook geloofwaardig, zolang ze zich onafhankelijk opstelt van regering en AKP.

Ik vat samen. Een nieuwe klasse wordt altijd door de oude elite gezien als een bedreiging. Het ligt in de lijn dat de in Anatolië begonnen 'Turkse lente' daardoor de laatste 40 jaar indirect voor extra polarisatie zorgde tussen de 'witte' en 'zwarte' Turken. Maar het is dankzij mensen als Fetullah Gülen, dat die polarisatie binnen de perken bleef. Terwijl in Syrië de opstand van hen, die zich onrecht voelen door de het elitaire regiem vanuit Damascus tot een uitzichtloze burgeroorlog leidt, lukte het in Turkije vooral Gülen met zijn nadruk op waarden als dialoog, democratie en geweldloosheid dat te voorkomen.

Hans Feddema

Dr. Hans Feddema is antropoloog, oud-docent Niet-Westerse Sociologie aan de VU, initiatiefnemer van De Linker Wang en woonde recent met een aantal Nederlandse journalisten een symposium in Istanboel bij over vrijheid in Turkije.

cratie, waarden waarvan hij tevens zei dat ze voortvloeien uit de innerlijke dimensie van zijn religie. Zijn activiteiten golden vooral bewustwording inzake de vraag hoe zich te emanciperen als 'zwarte' Turken, waardoor ze als migranten niet langer slechts in de stedelijke *slums* of als gastarbeiders in het buitenland terecht zouden komen. En ook hoe 'de anderen', dus de (religieuze) minderheden te accepteren als gelijkwaardig met alle rechten, die daar bij horen, ook inzake de eigen taal. Naast dienstbaarheid werd het stichten van hoogwaardige scholen in zijn beweging een belangrijk wapen van emancipatie.

De omvangrijke *civil society* activiteiten van de Gülen-beweging hebben tot op vandaag heel wat gevolgen in het land, waardoor de situatie er nu anders uitziet dan in Syrië. Ferhat Kental spreekt door deze actieve emancipatie terecht van een 'soort revolutie van onderop', waarbij hij ook de Koerdische beweging insluit, die eveneens het autocratische regiem uitdaagde.

De kracht van deze revolutie was dat

het zowel een moderniserend effect had op het platteland, als ook bewustwording inzake de innerlijkheid van religie bevorderde. Had de vrouw vroeger een stemmige hoofddoek, omdat haar man of familie dat wilde, nu draagt zij die zelfbewust als uiting van verbondenheid met haar religie.

SECULARISME

Een belangrijk gevolg lijkt vooral, dat er door die emancipatie een nieuwe klasse groeit. Een klasse die de oude seculiere (stads)elite uitdaagt en daardoor regelmatig het slachtoffer is van vooroordelen, als zou zij het secularisme in gevaar brengen. Bangmakerij, die ook het Westen raakt. Er is kortom een machtsstrijd gaande, die nog steeds niet beslecht is, ook omdat informele groepen van het oude regiem soms via geweldspelletjes chaos veroorzaken. Het gaat er om wie informeel de dienst uitmaakt en ook welk denken heersend is. De nieuwe klasse wil graag een deel van de koek, dus ook deelnemen aan de publieke sfeer. Zij boekt daarin langzaam succes, waardoor

Digitaal slagveld

In juni 2010 dook in Iran het zogenaamde Stuxnet-computervirus op. Al snel werd duidelijk dat het virus zich specifiek richtte op nucleaire faciliteiten in dat land. Het veroorzaakte problemen bij de uranium-verrijkingscentrale bij Natanz en mogelijk ook bij de kerncentrale bij Bushehr. Er gaan hardnekkige geruchten dat het hier om een cyberaanval ging, die uit de hoek van Israël en de Verenigde Staten zou komen.

Waar krijgsmachten voorheen actief waren op fysiek terrein, dient zich een nieuwe dimensie aan met de opkomst van cyberspace. “Het digitale domein is, naast het land, de lucht, de zee en de ruimte, inmiddels het vijfde domein voor militair optreden. Om de inzetbaarheid van de Nederlandse krijgsmacht te waarborgen en haar effectiviteit te verhogen, zal Defensie haar digitale weerbaarheid de komende jaren versterken en het vermogen ontwikkelen tot het uitvoeren van *cyber operations*”, aldus de defensiebegroting voor 2013.

In die laatste zin zit een ontwikkeling verrat die het afgelopen jaar steeds meer gestalte heeft gekregen. Waar *cybersecurity* tot nu toe vooral defensief was gericht, tegen cyberaanvallen, krijgt de opbouw van een offensieve capaciteit steeds meer aandacht. Burgerrechtenorganisaties maken zich ondertussen zorgen over de reikwijdte van overheidsinterventies en de mogelijke aantasting van privacy en internetvrijheid. Daarbij komen op internationaal vlak ook de activiteiten van een aantal Nederlandse ICT-bedrijven in beeld.

OFFENSIEVE CYBERCAPACITEIT

In de zomer van 2012 integreerde de Amerikaanse krijgsmacht voor het eerst cyberoperaties in een brede militaire oefening. Naast de inzet van tanks en dergelijke werd ook een cyberaanval uitgevoerd op een divisie van de fictieve tegenstander. Deze aanval zou als resultaat gehad hebben dat de commandant van de betreffende divisie 40% minder goed zijn troepen kon aansturen en inlichtingen kon verzamelen.

Het Nederlandse leger is nog niet zover, maar wil de mogelijkheid de digitale



aanval te kunnen openen snel verder ontwikkelen. In de eind juni 2012 gepubliceerde Defensie Cyber Strategie wordt naast het ontwikkelen van een defensieve capaciteit om een cyberaanval het hoofd te kunnen bieden dan ook ingezet op het ontwikkelen van een offensieve capaciteit, die “kan fungeren als een *force multiplier* en daarmee de effectiviteit van de krijgsmacht vergroten.”

Sinds januari 2012 heeft Defensie een *Taskforce Cyber*, die, langs de lijnen van de genoemde cyber strategie, werkt aan de oprichting van een Defense Cyber Expertise Centrum (DCEC, gepland voor eind 2013) en van een Defensie Cyber Commando (DCC, gepland voor eind 2014).

De Taskforce wordt geleid door kolonel Hans Folmer, die nadrukkelijk inzet op het ontwikkelen van offensieve cybercapaciteit: “De aanval is onderdeel van het totale pakket van mogelijkheden die we hebben in een operatie. We moeten in cyberspace kunnen aanvallen.” Daarvoor zal een pool met ‘cyberreservisten’ aangelegd gaan worden, waarvoor contacten gelegd zijn met universiteiten en het bedrijfsleven.

In dit alles zal fors geïnvesteerd moeten worden. Dat blijkt ook al uit de Defensiebegroting 2012, waarin, te midden van vele bezuinigingen, gesproken wordt over 50 miljoen euro extra voor verdere ontwikkeling van de cyber capaciteit in de periode 2011-2015.

Hierbij wordt ook verder nadrukkelijk ingezet op samenwerking met bedrijven: “Nieuwe mogelijkheden tot strategische samenwerking moeten worden onderzocht. Defensie draagt bij aan de Nationale Cyber Security Research Agenda en,

in het kader van het bedrijfslevenbeleid van het kabinet, aan de specifieke aandacht die in de topsector *High Tech* wordt geschonken aan *cyber security*. Ook in dit verband zal Defensie nauw met andere departementen, de kennisinstellingen en het bedrijfsleven optrekken. Ten aanzien van het ontwikkelen van middelen zal worden gezocht naar mogelijkheden van allianties met het bedrijfsleven.”

In de genoemde Cyber Security Research Agenda wordt gemeld dat defensiegerelateerde onderzoeksopdrachten door het ministerie vrijwel allemaal aan TNO gegund worden vanwege het zeer vertrouwelijke karakter ervan.

DOORGESCHOTEN AANPAK

De Nederlandse Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid is de voortrekker van het door de EU gefinancierde Clean IT-project, dat samen met België, Duitsland, Spanje en het Verenigd Koninkrijk werd opgezet. Dit project richt zich op het bestrijden van ‘terroristisch’ internetgebruik. Organisaties voor internetvrijheid maken zich echter grote zorgen over de breedte van de voorgestelde maatregelen. “Een uitgelekt document onthult gedetailleerde en verstrekende voorstellen voor de aanpak van terrorisme op internet. Zouden die voorstellen er ook komen, dan blijft van de internetvrijheid weinig over”, aldus Bits of Freedom. D66-Europarlementariërs In ‘t Veld en Schaake hebben inmiddels vragen gesteld aan de Europese Commissie over de verregaande voorstellen.

Tot de betreffende voorstellen behoren de mogelijkheid om snel omstrede *content* (inhoud) van internet te laten verwijderen, politieursurveillance op sociale media, het illegaal verklaren van hyperlinks naar websites met “terroristische content” en een wettelijke plicht voor internetbedrijven alle klantinformatie over te dragen die een opsporingsinstantie nodig heeft. Ook zouden internetbedrijven gebruikers in staat moeten stellen terroristische of radicaliserende inhoud als zodanig aan te merken en aan te geven, eventueel met een zogenaamde *police button* waarmee direct de politie op de hoogte gesteld kan worden. Bovendien moeten internetgebruikers gestimuleerd worden daadwerkelijk opval-



lend gedrag van andere gebruikers te melden.

Op de internationale cyber security-markt is Fox-IT het meest in het oog springende Nederlandse bedrijf. Het onderhield controversiële contacten met dubieuze regimes als die van de Verenigde Arabische Emiraten, Iran en Egypte. Technologie om internet te tappen was een van de succesnummers en ‘de eerste keuze van veel politie- en inlichtingendiensten over de hele wereld’, aldus het bedrijf. Daartoe behoort in ieder geval een niet nader genoemde geheime dienst in het Midden-Oosten.

Eind 2009 verkocht Fox-IT zijn internettapdivisie aan het Amerikaanse bedrijf NetScout. Daarmee is echter geen eind gekomen aan de offensieve capaciteiten die Fox-IT in de aanbieding heeft. In augustus 2012 bepleitte directeur Prins het terughacken en stilleggen van buitenlandse servers in het geval van virusaanvallen: “Fox-IT staat te popelen, maar we kunnen het niet doen zonder toestemming van de politiek.”

Het is al met al niet vreemd dat Fox-IT voorkomt in de zogenaamde *Spy Leaks*-documenten over leveringen van apparatuur aan dictatoriale regimes, die eind 2011 door Wikileaks gepubliceerd werden. Ook twee andere Nederlandse bedrijven komen aan de orde: Group 2000

en Pine Digital Security. Beide bedrijven ontkenden leveringen aan controversiële staten.

Zowel Group 2000 als Pine heeft wel af luister- en interceptieapparatuur in de aanbieding. Afzetlanden worden niet benoemd, maar Pine stelt “marktleider in Nederland” te zijn en ook verder in Europa en aan de VS te leveren. Group 2000 is in ruim twintig landen actief, waaronder voor het Amerikaanse Ministerie van Justitie. Het Rotterdamse Digivox is een andere leverancier van dergelijke apparatuur. Politie, justitie en veiligheidsdiensten in vijftien niet met naam genoemde landen behoren tot het klantenbestand.

Digivox, Group 2000 en Fox-IT namen begin 2011, terwijl in het Midden-Oosten volksopstanden met harde hand werden neergeslagen, deel aan de ISS World MEA-conferentie in Dubai, over aftappen en filteren van telecommunicatie. Arjan El-Fassed, toenmalig Kamerlid voor GroenLinks, stelde vragen aan minister Verhagen van Economische Zaken, die belofte met de bedrijven om tafel te gaan zitten. “Bedrijven hebben een bijzondere verantwoordelijkheid om er zelf voor te zorgen dat hun technologie niet in verkeerde handen valt”, aldus Verhagen. Dat mag zo zijn, het lijkt ook op het afschuiven van het probleem van gebrek-kige overheidscontrole op dit vlak.

In de eerste helft van 2011, de meest recente beschikbare gegevens over *dual use*-uitvoer, werd 1,67 miljard euro vergunningsplichtige apparatuur voor informatiebeveiliging van Nederland naar landen buiten de EU werd uitgevoerd. Navraag bij het Ministerie van Economische Zaken leerde dat een van de grootste vergunningen interne transacties binnen een bedrijf behelst, maar dan nog gaat het om een miljard aan overige vergunningen. De daadwerkelijke afnemers en hun bedoelingen met de inzet van de geleverde apparatuur zijn veelal onbekend. Staatssecretaris Bleker liet begin 2012 in antwoord op Kamervragen van D66 weten dat “de meeste goederen die naast *lawful interception* ook voor [...] mensenrechtenschendingen gebruikt kunnen worden, [...] zonder vergunning uitgevoerd [kunnen] worden.” Hoog tijd dus de exportregels te actualiseren en de controle te verbeteren, om te voorkomen dat uit Nederland afkomstige technologie wordt gebruikt tegen legitieme oppositie of bij mensenrechtenschendingen.

Mark Akkerman

Zie ook het rapport *Militarisering van security – een inventarisatie van Nederlandse bedrijven op de website van de Campagne tegen Wapenhandel: www.stopwapenhandel.org*.

Op weg naar Armageddon?

In zijn afgelopen voorjaar verschenen boek "Op weg naar Armageddon" refereert terrorisme-expert Bob de Graaff aan de strategische stad Tel Megiddo in het Bijbelse Israël als "de plaats van strijd tussen de heerscharen van goed en kwaad" volgens het Bijbeldeel Openbaringen of wel de Apocalyps. De Graaffs boek is bedoeld als een geschiedenis van gewelddadige pogingen om heilstaten te vestigen. Het lijkt er echter op, dat De Graaff zich als historicus vertild heeft aan dit werk.

Op weg naar Armageddon bestaat uit twaalf hoofdstukken, verdeeld over vier delen. Het notenapparaat beslaat maar liefst 76 bladzijden en ruim veertig bladzijden zijn besteed aan literatuurverwijzingen. Het boek leest niettemin spannend weg, vol

ze zijn eerder in synopsisvorm verschenen.

CHRISTELIJK FANATISME

De Graaff bespreekt diverse politiek-filosofische stromingen waarbinnen gewelddadig *millenarisme* een rol speelt. Millenarisme is een ouderwetse verzamelnaam voor aanhangers van het geloof in de terugkeer van Jezus Christus op aarde, die dan een duizendjarig rijk zou stichten. De Graaff, hoogleraar te Utrecht en verbonden aan de nationale Defensie-academie, beschrijft behalve hedendaags fanatisme, waaronder Amerikaanse christelijke militie, de islamitische Apocalyps, Osama bin Laden en Iran ook seculiere vormen van millenarisme. Hij legt ook een verband tussen jihadistisch islamisme en de (post)christelijke versie van de Apocalyps. Voor zijn keuze van meer recente stromingen gebruikt hij een lijst waaruit blijkt dat de motivatie van als terroristisch te boek staande groeperingen is veranderd. In 1968 beriep nog geen van de toen 11 groeperingen zich op religieuze motivatie, in 1980 deden dat nog maar 2 van de 64 groeperingen, in 1992 waren dat 11 van de 48 groepen en in 2004 konden al 40 van de 77 groepen gekenmerkt worden als combinatie van religie en politiek.

Na een uitgebreide beschrijving in deel 1 van de kenmerken van gewelddadige aanhangers van de eindtijdgedachte boekstaft De Graaff de ideologieën van christelijke fanatici als Johannes van Patmos en religieuze dweepers uit de middeleeuwen, zoals Fiore, Savonarola, de Taborieten en de Wederdopers, waarbij ook Nederlanders als Matthijsz en Beukelsz veel aandacht krijgen. In deel 2 volgt de behandeling van middeleeuwse Engelse fanatici, waarna post-christelijke fanaten in Frankrijk aan bod komen, uitlopend op de Verlichting, die met lieden als Robespierre en Saint-Just de omslag markeerde naar secularisatie en de onveranderd gewelddadige revolutie. De Graaff schetst de Franse revolutie als de wig waarmee millenaristische ideeën de politiek binnendrongen.

RUSSISCHE EPIGONEN?

Over marxisten, populisten en bolsjewieken wijdt De Graaff in zijn deel 3 uit.

Daarbij lijkt hij echter behoorlijk uit de bocht te vliegen. Om deze in plaats van als revolutionaire realpolitici in het verlengde van eschatologische fanatici en millenaristen op weg naar Armageddon te beschouwen is een wel heel boude benadering, die De Graaff in het kader van zijn onderwerp goed uitkomt, maar die hij niet adequaat onderbouwt. Ook zijn classificering op basis van propaganda en gemaakte slachtoffers is aanvechtbaar. In dit deel kunnen ook de veelal weinig relevante anekdotes het gemis aan scherpe analyses, achtergronden en tegenstellingen niet verhullen.

Anarchisten en syndicalisten worden door de Graaff iets welwillender behandeld. Hij beschrijft hoe in de golf van aanslagen op staatshoofden en andere autoriteiten aan het eind van de negentiende eeuw het verband tussen de propaganda van de daad en de revolutie steeds verder uit het zicht raakt. In tegenstelling tot marxisten willen anarchisten de ontwikkeling van de productiekrachten niet afwachten, maar zelf het heft in handen nemen. De Graaff lijkt de voorlieden van de anarchisten (Proudhon, Bakoenin, Kropotkin etc.) enigszins in bescherming te nemen in hun aanprijzing van geweld. Dat roept wel de vraag op waarom diverse van hun volgelingen dan toch aanslagen pleegden. De Graaff ziet geen direct verband tussen anarchisme en fanatisme maar wijst aan de hand van onder meer de ideeën van Sorel wel op een relatie tussen anarchisme en fascisme.

REACTIE

Het syndicalisme beschrijft hij als een reactie op de impasse waarin het individuele anarchisme terecht was gekomen toen alle aanslagen nauwelijks resultaat hadden gehad of alleen maar de repressie verscherpt hadden. Sorel creëerde vervolgens de algemene staking als mythisch politiek wapen. Zijn benadrukking van het belang van mythen om mensen te mobiliseren voor de strijd kan worden teruggevoerd op de vroege Christenen. In navolging van Proudhon wees Sorel ook op het belang van oorlog als mechanisme voor sociale verandering, een notie die hij ook bij Marx terugvindt. Toen Sorel het proletariaat opgaf bracht, hij



met citaten, analyses en details over wreedheden en andere menselijke zwakheden. Een deel van de onderzoeken die aan het boek ten grondslag liggen, is gesubsidieerd door de Nationaal Coördinator voor Terrorismebestrijding. De-

Gie Goris, Journalist voor de Vrede 2012

zijn mythe van toepassing op de natie, wat hem interessant maakte voor extreemrechts zoals de *Action Française* en Mussolini. Daarmee werd de aanvaankelijke anarchist Sorel een wegbereider voor het fascisme: het 'extremisme van het midden,' dat zich aangesproken voelde door het idee dat de strijd niet was bedoeld om een bepaald resultaat te bereiken, maar dat die strijd zelf het heil was.

NATIONAAL-SOCIALISME

Nietzsche, naast de Sade een duidelijke voorloper, leverde het fascisme centrale begrippen als *der Übermensch*, *Wille zur Macht*, 'slaven'-opstand. Hij rebelleerde tegen het negentiende-eeuwse christendom maar had weinig sympathie voor het nationalisme en het Duitse volk. De beweging van Mussolini had zeker apocalyptische trekken in zijn retoriek, maar bleef rekening houden met andere machten in Italië, zoals de RK Kerk. Hitler zag de kern van de politiek in het onderscheid tussen collectieve vrienden en vijanden (uiteindelijk resulterend in oorlog), een 'vrederijk' zou niet anders dan het werk van de duivel zijn. Het apocalyptische nationalisme van Duitsland was niet uniek in Europa maar wel het meest virulent en van meet af aan antisemitisch. Het nationaalsocialisme was niet overwegend antireligieus, het had veeleer trekken van een *Ersatzreligion*. In *Mein Kampf* noemde Hitler het 'duizendjarig rijk' een *Judenreich*. In wezen was Hitler behept met een strijdbaar christendom.

Al met al wil De Graaff waarschuwen om alert te blijven op steeds nieuwe beweringen en ideeën, zeker nu de macht van *hyper-empowered individuals* als gevolg van technologische mogelijkheden cruciaal wordt.

Anke Polak

(met medewerking van Kees Kalkman)

Bob de Graaff, *Op weg naar Armageddon*. Uitg. Boom, Amsterdam 2012. 755 blz. € 29,90.



Foto: Brecht Goris

GIE GORIS

Op 18 november werd de ereprijs Journalist voor de vrede uitgereikt in de Universiteit voor Humanistiek in Utrecht door Nicole le Fever. Het was de tiende keer, het juryrapport was als volgt:

"Het Humanistisch Vredesberaad heeft de prijs *Journalist voor de Vrede* voor 2012 toegekend aan Gie Goris, hoofdredacteur van het maandblad "MO*" Mondiaal Nieuws.

Met een scherp oog, met veel rechtvaardigheidsgevoel en met een kritische pen informeert Gie Goris ons over situaties in gebieden waar mensen in het gedrang dreigen te komen. Het blad waar aan hij al jaren leiding geeft speelt een toonaangevende rol in het zichtbaar maken van de gevolgen die de mondialisering heeft voor de minder bedeelden in onze wereld.

In het journalistieke werk van Gie Goris vernemen wij over de te verwachten gevolgen van de klimaatverandering voor de vele armlastigen in het laaggelegen en waterrijke Bangladesh, over de pijnlijke situatie van de inheemse Bodo's in de Indiase deelstaat Assam, over het vertrapte Rohingya-volk in Birma, over de werkelijke sociale achtergrond van de tegenstellingen tussen de roodhemden en geelhemden in Thailand, maar ook over de individuele zorgen van een we-

duwe met vier kinderen in het Afrikaanse Rwanda.

Gie Goris nodigt ons uit om mee te denken over zaken als de mogelijkheden voor een mondiale sociale zekerheid, maar het engagement met het wel en wee van de zuidelijke helft van onze aardbol neemt bij hem geen belerende vorm aan, ze uit zich steeds in gedegen feitenonderzoek.

Door de lezer geen meningen op te dringen, maar wel tot grotere betrokkenheid en actief meedenken te stimuleren levert Gie Goris een waardevolle bijdrage aan een cultuur van vrede en rechtvaardigheid, en voldoet daarmee aan het criterium voor deze ereprijs."

De ereprijs voor de Journalist voor de Vrede wordt jaarlijks door het Humanistisch Vredesberaad toegekend aan een journalist, programmamaker, publicist of cartoonist in het Nederlandse taalgebied die zich onderscheiden heeft door onafhankelijke, objectieve en kritische berichtgeving, en aldus bijgedragen heeft tot een cultuur van vrede en rechtvaardigheid. Eerder werd de prijs uitgereikt aan Van Houcke, Meulenbelt, Benzakour, Nasr, Lindijer, Karskens, Nijhuis, Jaspers en le Fever.



Foto: Hanneke Suijs

Erelijst Gevangenen voor de Vrede

Jaarlijks publiceren we in het Vredemagazine de internationale erelijst *Prisoners for Peace*. De lijst is ook in te zien op de website van de WRI: www.wri-irg.org/node/4718 en wordt daar regelmatig geactualiseerd.

Steun deze vredesactivisten. Stuur hen ansichtkaarten en brieven. We vragen je er een uur aan te besteden en minstens vier kaarten te versturen. Kijk of je met je klas, vredesgroep of familie een schrijfavond kan organiseren. Alleen al de aandacht die het krijgt is een waardevolle ondersteuning. Let verder op het volgende:

- Stuur de kaart altijd in een envelop;
- Zet naam en adres van de afzender op de envelop, maar ook op de kaart of brief;
- Wees gezellig en creatief, stuur foto's over jouw leven, ook tekeningen zijn aardig;
- Vertel de gevangenen wat jij doet tegen de oorlog en de bewapening;
- Schrijf niet iets wat de gevangene in moeilijkheden kan brengen;
- Denk wat voor dingen jij zou willen horen als je in de gevangenis zou zijn;
- Begin niet met "Jij bent zo dapper, ik zou het niet kunnen wat jij hebt gedaan"...
- Verwacht niet van de gevangene dat hij (zij) antwoordt;
- Denk eraan, een volgend keer kan jij het zijn...

Momenteel staan de volgende *Prisoners for Peace* op de erelijst:

ARMENIË

De volgende dienstweigeraars met gewetensbezwaren zijn Jehova's Getuigen, veroordeeld tot gevangenisstraf:

Narek Pogosyan, detentie 24 mei 2010 - 23 november 2012

Kosh Penal Institution, Kosh, Armenia
Andranik Bagiryan, detentie 2 augustus 2010 - 1 februari 2013

Erebuni Penal Institutions, Armenia

Levon Avakyan, detentie 3 augustus 2010 - 2 februari 2013

Erebuni Penal Institutions, Armenia

Alik Davtyan, detentie 4 augustus 2010 - 3 februari 2013

Erebuni Penal Institutions, Armenia

Manuk Khechoyan, detentie 9 augustus 2010 - 8 februari 2013

Erebuni Penal Institutions, Armenia

Derenik Minasyan, detentie 11 augustus 2010 - 10 augustus 2013

Kosh Penal Institution, Kosh, Armenia

Hakob Engibaryan, detentie 24 augustus 2010 - 23 november 2012

Erebuni Penal Institutions, Armenia

Harutyun Mnatsakanyan, detentie 25 augustus 2010 - 24 augustus 2013

Erebuni Penal Institutions, Armenia

Gor Mesropyan, detentie 27 augustus 2010 - 26 februari 2013

Erebuni Penal Institutions, Armenia

Artashes Arshakyan, detentie 6 september 2010 - 5 maart 2013

Kosh Penal Institution, Kosh, Armenia

Vardan Antonyan, detentie 11 september 2010 - 10 maart 2013

Erebuni Penal Institutions, Armenia

Vahagn Alikhanyan, detentie 24 september 2010 - 23 maart 2013

Artik Penal Institution, Armenia

Nikolayi Poghosyan, detentie 21 oktober 2010 - 20 april 2013

Erebuni Penal Institutions, Armenia

Aharon Musheghyan, detentie 12 november 2010 - 11 november 2013

Kosh Penal Institution, Kosh, Armenia

Ashot Voskanyan, detentie 2 februari 2011 - 1 februari 2014

Erebuni Penal Institutions, Armenia

Samvel Sargsyan, detentie 3 februari 2011 - 2 augustus 2013

Kosh Penal Institution, Kosh, Armenia

Harutyun Kirakosyan, detentie 9 maart 2011 - 8 september 2013

Erebuni Penal Institutions, Armenia

Arman Nersisyan, detentie 14 maart 2011 - 13 maart 2013

Kosh Penal Institution, Kosh, Armenia

Hayk Sargsyan, detentie 8 april 2011 - 7 oktober 2013

Erebuni Penal Institutions, Armenia

Hovik Gasparyan, detentie 11 april 2011 - 10 oktober 2013

Kosh Penal Institution, Kosh, Armenia

Hovhannes Sardaryan, detentie 1 juli 2011 - 30 juni 2013

Nubarashen Penal Institution, Nubarashen Prison, Yerevan, Armenia

Artur Adyan, detentie 7 juli 2011 - 6 januari 2014

Nubarashen Penal Institution, Nubarashen Prison, Yerevan, Armenia

Vahagn Margaryan, detentie 7 juli 2011 - 6 januari 2014

Nubarashen Penal Institution, Nubarashen Prison, Yerevan, Armenia

Garegin Avetisyan, detentie 19 juli 2011 - 18 januari 2014

Nubarashen Penal Institution, Nubarashen Prison, Yerevan, Armenia

Harutyun Khachatryan, detentie sinds 27 juli 2011.

Nubarashen Penal Institution, Nubarashen Prison, Yerevan, Armenia

Edouard Sargsyan, detentie 6 augustus 2011 - 5 augustus 2013

Nubarashen Penal Institution, Nubarashen Prison, Yerevan, Armenia

Sevak Aghekyan, detentie 5 augustus 2012 - 4 februari 2013

Erebuni Penal Institutions, Armenia

Maksim Khudoyan, detentie 6 augustus 2012 - 6 februari 2015

Nubarashen Penal Institution, Nubarashen Prison, Yerevan, Armenia

Gevorg Sahakyan, detentie 23 augustus 2012 - 23 augustus 2014

Nubarashen Penal Institution, Nubarashen Prison, Yerevan, Armenia

AZERBEIDZJAN

Karen Harutyunyan, detentie 30 december 2011 - 30 juni 2014

Jehovah's Getuige, weigert dienstplicht te vervullen in Nagorno-Karabakh.

Fakhraddin Mirzayev, detentie 25 september 2012 - 25 september 2013

Jehovah's Getuige, dienstweigeraar.

ERITREA

Paulos Eyassu, Jehovah's Getuige, detentie sinds 24 september 1994.

Sawa Camp, Sawa, Eritrea
Negede Teklemariam, Jehovah's Getuige, detentie sinds 24 september 1994.

Sawa Camp, Sawa, Eritrea
Isaac Mogos, Jehovah's Getuige, detentie sinds 24 september 1994.

Sawa Camp, Sawa, Eritrea
Aron Abraha, Jehovah's Getuige, detentie sinds 9 mei 2001.

Sawa Camp, Sawa, Eritrea
Mussie Fessehaye, Jehovah's Getuige, detentie sinds 1 juni 2003.

Sawa Camp, Sawa, Eritrea
Ambakom Tsegegab, Jehovah's Getuige, detentie sinds 1 februari 2004.

Sawa Camp, Sawa, Eritrea
Bemnet Fessehaye, Jehovah's Getuige, detentie sinds 1 februari 2005.

Sawa Camp, Sawa, Eritrea
Henok Ghebru, Jehovah's getuige, detentie sinds 1 februari 2005.

Sawa Camp, Sawa, Eritrea
Kibreab Fessejaye, Jehovah's Getuige, detentie sinds 27 december 2005.

Sawa Camp, Sawa, Eritrea
Bereket Abraha Oqbagabir, Jehovah's Getuige, detentie sinds 1 januari 2006.

Sawa Camp, Sawa, Eritrea
Amanuel Abraham, Jehovah's Getuige, detentie sinds 1 januari 2007.

Sawa Camp, Sawa, Eritrea
Yosief Fessehaye, Jehovah's Getuige, detentie sinds 2007

Sawa Camp, Sawa, Eritrea
Yoel Tsegegab, Jehovah's Getuige, detentie sinds 26 augustus 2008.

Meitir Camp, Meitir
Nehemiah Hagos, Jehovah's Getuige, detentie sinds 26 augustus 2008.

Meitir Camp, Meitir
Samuel Ghirmay, Jehovah's Getuige, detentie sinds 1 maart 2009.

Meitir Camp, Meitir

INDIA

Irom Sharmila Chanu, detentie sinds 6 november 2000.

In hongerstaking nadat het Indiase leger tien burgers in Malom, Manipur, had vermoord. Sinds 21 november 2000 krijgt ze dwangvoeding. Ze wordt ieder jaar vrijgelaten, maar wordt dan meteen weer gearresteerd.

ISRAËL

Natan Blanc. Wegens weigering te dienen in het Israelische leger detentie 20 november 2012 - 30 november 2012.

Military Prison No 6, Military Postal Code 01860, IDF, Israel.

Deze 19 jarige Israëli uit Haifa meldde

zijn weigering om in dienst te gaan op 19 november j.l. De volgende dag was hij al tot 10 dagen gevangenis veroordeeld. Zie voor zijn motivatie blz. 35 van dit nummer, waar ook een gedicht van hem is afgedrukt. Moedig Natan aan, steun hem met mails naar nathanbl@walla.com.

ZUID-KOREA

Junkyu Lee (#1038) Dienstweigeraar gewetensbezwaar, detentie van 14 september 2011 - 13 maart 2013

Daegu prison, P.O. Box 48, Suseong-gu, Daeju, South Korea, 706-600

Hong Won-seok (#1121). Dienstweigeraar gewetensbezwaar, detentie 22 december 2011 - 21 mei 2013

Southern Seoul Prison, P.O Box 165, Gumcheon-gu, Seoul, Republic of Korea, 153-600.

Jeon Gil-su (#1326), Dienstweigeraar gewetensbezwaar, detentie 15 februari 2012 - 14 augustus 2013.

Southern Seoul Prison, P.O Box 165, Gumcheon-gu, Seoul, Republic of Korea, 153-600

Choi Gi-won (#457), Dienstweigeraar gewetensbezwaar, detentie 12 april 2012 - 11 oktober 2013.

Yeoju Prison, Yeoju P. O. Box 30, Yeoju-gun, Gyeonggi-do, South Korea 469-800.

Yoonjong Yoo (#407), Dienstweigeraar gewetensbezwaar, detentie 30 april 2012 - 29 oktober 2013.

Yeoju Prison, Yeoju P. O. Box 30, Yeoju-gun, Gyeonggi-do, South Korea 469-800

Lee Young Chan, gearresteerd terwijl hij protesteerde tegen de arrestatie van een andere vredesactivist bij de poort van de Jeju marine basis. Detentie sinds 24 oktober 2012.

161 Jeju Prison, Ora-2 dong, Jeju City, Jeju Special Self-Governing Island

TURKIJE

Ismail Yildiz werd op 20 december 2011 gearresteerd en ondervraagd voor lidmaatschap van de KCK (Kurdish Community Union). Ismail Yildiz is een journalist, en verklaarde op 27 februari 2012 in de gevangenis wegens gewetensbezwaren te willen dienstweigeren. Detentie sinds 20 december 2011.

Kocaeli 1 Nolu F Tipi, Yüksek Güvenlikli Kapal› Ceza ve nfaz Kurumu, A7/20 Ko uflu, zmit - Kocaeli

TURKMENISTAN

Mahmud Hudaybergenov Jehovah's Getuige, dienstweigeraar, detentie 15 au-

gustus 2011 - 14 augustus 2013.

Seydi Labour Camp, Turkmenistan, 746222 Lebap vilayet, Seydi, uchr. LB-K/12

Zafar Abdullaev Jehovah's Getuige, dienstweigeraar, detentie 6 maart 2012 - 6 maart 2014

Seydi Labour Camp, Turkmenistan, 746222 Lebap vilayet, Seydi, uchr. LB-K/12

Navruz Nasyrlaev Jehovah's Getuige, dienstweigeraar, detentie 1 mei 2012 - 30 april 2014

Seydi Labour Camp, Turkmenistan, 746222 Lebap vilayet, Seydi uchr. LB-K/12

Juma Nazarov Jehovah's Getuige, dienstweigeraar, detentie 10 mei 2012 - 9 november 2013

VERENIGDE STATEN VAN AMERIKA

Rafil Dhafir (11921-052) werd tot 22 jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens het verlenen van humanitaire en financiële hulp aan Irakezen, in strijd met de US sancties. Detentie 26 april 2000 - 26 april 2022

FCI Terre Haute, POB 33, Terre Haute, IN 47808, USA

Bradley Manning wordt beschuldigd militair videomateriaal en documenten te hebben gelekt, die oorlogsmisdaden van de VS aantonen.

Detentie vanaf 15 May 2010 : JRCE, 830 Sabalu Road, Fort Leavenworth, KS 66027

Norman Edgar Lowry Jr. (11-3659) Gearresteerd bij het rekruteringsbureau op 1 augustus 2011. Nog steeds in afwachting van het proces.

Lancaster County Prison, Drawer C, 625 East King St, Lancaster, PA 17602-3199

Kimberly Rivera Opgepakt toen zij terugkeerde naar de VS, nadat zij uitzending naar Irak voorkwam door naar Canada te gaan. Detentie sinds september 2012.

War Resisters International keert zich vanouds tegen oorlog, omdat het een misdaad tegen de mensheid is. De WRI is op vele terreinen actief, gebaseerd op de inzet van aangesloten organisaties waaronder PAIS in Nederland. Zie verder wri.org. Steun het werk dat gedaan moet worden, ook met een financiële bijdrage op rekening 3772349 ten name van Vredesbeweging PAIS te Delft, onder vermelding van "gift WRI".

Alles is energie

De ontdekking van de kwantumfysica, dat alles energie en bewustzijn is, evenals dat wij mensen allen een groot veld om ons heen hebben, waarin de kosmische Wet van de Aantrekking werkzaam is, begint langzaam tot ons door te dringen. In die zin, dat wat we aan liefde dan wel aan rancune met woorden en gedachten de lucht in gooien, groot effect heeft, ook naar onszelf via de terugkaatsing uit het veld naar onze cellen. Dat geldt ook op publiek terrein. Mensen spiegelen, waardoor sterke polarisatie vanuit de politiek niet direct een liefdevolle energie in de samenleving genereert en fouten in het leven, bijvoorbeeld het ons te veel vereenzelvigen met onze ik-beelden of te veel fanatiek gedoe in de vredesbeweging dan wel idealistische politiek moeilijk verborgen kunnen blijven. Het politieke krachtenveld in Nederland is na 12 september nogal veranderd, zeker als ik denk aan de verminderde machtspositie van CDA, PVV en GroenLinks. Voor de vrede in de samenleving vind ik het niet erg dat de eerste twee zijn ingekrompen. Ik hoop alleen, dat de partij die ik ooit mede hielp oprichten, na wonden likken en intern onderzoek haar bezieling weer terug krijgt. Goed dat de fractie in de Eerste Kamer dwars gaat liggen over het leenstelsel voor studenten van Rutte II. Het kabinet had even een paar weken een veel commotie oproepende nare start inzake de inkomensafhankelijke zorgpremie, maar nu dat is teruggedraaid lijkt de rust met een echt excuus van Rutte teruggekeerd. Niet dat ik blij ben met bezuinigingen in tijden van crisis, zeker niet met die op de AWBZ of op ontwikkelingshulp. Noch met de nieuwe werkloosheidsregeling, waardoor ouderen risico lopen om langdurig op bijstandsniveau te moeten leven. Ook niet als Rutte II Patriots gaat leveren aan Turkije voor haar grens met Syrië. Het is niettemin positief, dat tegenpolen als VVD en PvdA elkaar hebben kunnen vinden in een sfeer van redelijk onderling vertrouwen. Dat het kabinet geen meerderheid in de Eerste Kamer heeft, lijkt een garantie, dat het een breed draagvlak voor haar beleid zal zoeken. Hoopgevend is voorts ook dat Obama is herkozen, die door zijn inspirerende overwinningstoespraak en door z'n knuffels in Birma zelfs een 'man met ziel' werd genoemd. Over hem en z'n kansen de komende vier jaar, zou ik nog veel kunnen zeggen, maar gezien de ruimte verwijs ik verder graag naar het wat snellere www.twitter.com/hansfeddema.

Hans Feddema

UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE VREDESBEWEGING

In deze reeks, waarin we steeds een aspect van de geschiedenis van de vredesbeweging belichten, het derde stukje. Het gaat over de Eerste Wereldoorlog. De serie is ontleend aan de tentoonstelling 'Zicht op Vrede' van het Museum voor Vrede en Geweldloosheid. Deze uit 24 panelen bestaande tentoonstelling kan (naast vele andere) geleend worden en is ook te zien op www.vredesmuseum.nl.



Propaganda en werkelijkheid in de Eerste Wereldoorlog

De Eerste Wereldoorlog is ondenkbaar zonder het nationalisme. Velen kregen dit met de paplepel ingegoten, maar ook grote delen van de arbeidersbeweging vergaten hun internationale solidariteit en schaarden zich achter hun regering. Propaganda speelde daarbij een grote rol. Daarin werd geappelleerd aan gevoelens van eer en nationale trots. Zie de hier afgebeelde wervingsposter.

Deze poster is bedrieglijk omdat hij de troosteloosheid en vernietiging van de oorlog verhuult. Die werden aan het licht gebracht door de soldaten zelf.

Sommige soldaten legden hun ervaring met de 'hel op aarde' vast in gedichten. Uit hun woorden spreekt het oorlogsleed. Velen gaven uiting aan gevoelens van ontgoocheling en zich bedrogen voelen. De meest bekende is Wilfred

Owen. Hij beschreef de obscentiteit van een gasaanval en zei dat er niets moois was aan het sterven voor het vaderland:

'My friend, you would not tell with such high zest
To children ardent for some desperate glory.
The old Lie: Duke et decorum est
Pro patria mori.'

Owen, oud 25 jaar, behoorde tot de 1,1 miljoen Britse soldaten die sneuvelden in de Eerste Wereldoorlog. Er waren ook nog eens een half miljoen vermisten.

Chris Geerse

Grote pensioenfondsen beleggen steeds meer in kernwapenbedrijven

“Sommigen zeggen dat nucleaire ontwapening een utopie is. [...] Ik zeg dat het een illusie is dat kernwapens veiligheid bieden,” zei VN secretaris-generaal Ban Ki-moon afgelopen oktober. Toch steken alle kernwapenstaten nog altijd vele miljarden in de modernisering van hun arsenaal.

Zo kregen BAE Systems, Rolls-Royce en Babcock afgelopen jaar voor honderden miljoenen euro's opdrachten voor het verder ontwerpen van de nieuwe Britse kernwapenonderzeeërs. In de VS kreeg General Dynamics onlangs een grote kernwapen gerelateerde order.

Na de geruchtmakende Zembla uitzending 'Het clusterbomgevoel' in 2007, maakten de meeste pensioenfondsen eindelijk werk van hun al langer met de mond beleden ethische beleggingsbeleid. Clusterbom- en landmijnfabrikanten gingen vrijwel overal uit de beleggingsportefeuille. In veel, maar niet alle, gevallen gold dat ook voor kernwapens. Nieuw onderzoek van de Campagne tegen Wapenhandel laat zien dat vier van de vijf grootste pensioenfondsen nog altijd in bedrijven investeren die betrokken zijn bij kernwapenprogramma's. Met name het ABP heeft dergelijke beleggingen flink laten stijgen. Volgens de meest recente cijfers heeft de pensioenverzekeraar van het overheidsperoneel 660 miljoen euro uitstaan bij bedrijven als BAE Systems, General Dynamics, EADS en Safran.

De kern van het ethische beleggingsbeleid van het ABP gaat niet verder dan het volgen van het overheidsbeleid. Immers, zij verzorgen het pensioen van overheidsperoneel. Een merkwaardige redenering, maar nog merkwaardiger is dat daarbij niet verder wordt gekeken dan de formele wet- en regelgeving. “Natuurlijk volgt ABP de ontwikkelingen in de Nederlandse en internationale politiek over kernontwapening. Mocht er een wijziging optreden in de Nederlandse opstelling of in de wetgeving dan is dat aanleiding om het ABP-beleid te heroverwegen.”

Ook de pensioenfondsen BPF Bouw, PME Metaalelektro en PMT Metaal en Techniek vinden beleggen in kernwapens nog steeds niet problematisch. Het pensioenfonds voor de zorg en welzijnssector, PFZW (voorheen PGGM), sluit kernwapens op papier wel uit, maar belegt toch nog in drie bedrijven die daar wel bij betrokken zijn (Rolls-Royce, SAIC en Fluor).

Een verklaring namens 34 lidstaten van de VN noemde het onlangs “zorg-

wekkend, dat zelfs na de Koude Oorlog de dreiging van nucleaire vernietiging onderdeel blijft van het 21e-eeuwse internationale veiligheidsklimaat.”

Campagne tegen Wapenhandel, 'Beleggingen pensioenfondsen in kernwapens', 29 oktober 2012 (<http://stopwapenhandel.org/node/1377>); Andrew Chuter, 'Britain Awards £350M Of Sub Design Work', Defense News, 29 oktober 2012; 'Humanity is Living Under Growing Nuclear Threat, Experts Say', IPS, 23 oktober 2012

Haskoning DHV tilt India's militaire scheepsbouw naar hoger plan

Nederland en India kennen al maritieme relaties sinds de VOC tijd. Vierhonderd jaar geleden diende Fort Geldria aan India's oostkust als handelspost. Handel in kleding en een kruitfabriek maakten het tot een essentiële link in de handelsroutes van de VOC.

Vandaag de dag komt nog altijd veel kleding die hier in de winkel ligt uit India en ook speelt Nederland in India nog steeds een rol in de militaire industrie.

Zo levert Thales Nederland radar en vuurleidingssystemen voor veel Indiase marineschepen. Bedrijven als Ballast Nedam, Van Oord en Haskoning DHV zijn nauw betrokken bij de bouw en onderhoud van enkele Indiase marinebases.

Afgelopen jaar rondde Haskoning DHV het eerste deel af van de modernisering van de grootste militaire scheepswerf, Mazagon Dockyard, in Mumbai. Vanaf 2003 is het verantwoordelijk geweest voor het ontwerp en de supervisie van het project. In 2013 moet het afgerond zijn en kan Mazagon van losse modules complete schepen bouwen. Deze 'Lego methode' wordt door sommigen als een revolutie in de Indiase scheepsbouw gezien. Zeven 'Project 17A' fregaten zullen als eerste volgens dat concept gebouwd worden, samen met de Italiaanse scheepsbouwer Fincantieri.

Een van Haskoning's grootste projecten was de ontwikkeling tussen 1989 en 2005 van de marinebasis in Karwar (Greenfield Naval Base), aan de westkust. Wanneer die helemaal klaar is moet het kernwapenonderzeeërs en een vliegdekschip gaan huisvesten. Daarnaast is Haskoning momenteel betrokken bij de bouw van een droogdok bij de Naval Dockyard in Mumbai en de modernisering van Goa Shipyard, eveneens een belangrijke militaire scheepsbouwer.

Op de website blaast Haskoning hoog van de toren als het gaat om “de overgang naar een duurzame samenleving.” Het is volslagen onduidelijk hoe het die missie koppelt aan de bouw van militaire infrastructuur in India en de moeizame relaties tussen India en buurlanden Pakistan en China. Juist India kent ondanks de snelle economische groei een gigantisch armoedeprobleem. Tegelijk lijkt het meer prioriteit te leggen bij het opvoeten van het militaire apparaat. De afgelopen tien jaar stegen de militaire uitgaven met 66 procent. Voor de komende tien jaar heeft het nog eens 150 miljard dollar gereserveerd voor de aankoop van nieuwe wapens.

Dutch engineers take India's warship building into “a new era”, Explosive Stuff weblog, 6 september 2012 (<http://stopwapenhandel.org/node/1350>)

LEWS SALLAUMINES



Oorlogsgraven 1914-1918

VLADSLO



WIJTSCHATE





Graven zover het oog reikt
voor naamlozen en vermisten
onder het maaiveld
aan het oog onttrokken

Graven om te lopen
en ongezien
bij de vijand te komen
en een bommenregen te
weerstaan

Graven om in vrede te rusten
ver van huis
gescheiden van de vijand
weggesleept

Tekst: Jan Schaake

Foto's: Susanne Stoop





VredesMagazine informeert over oorlog en vrede, over machtspolitiek en veiligheidsbeleid, maar ook over alternatieven voor geweld en het opbouwen van een vredescultuur. Vredesmagazine analyseert, stemt tot nadenken en schudt mensen wakker.

Neem een abonnement of vraag een gratis proefnummer aan!

www.vredesmagazine.nl

Abonnee worden

VredesMagazine wordt gratis toegezonden aan leden van het HVP, Pais en ook aan donateurs van Stop de Wapenwedloop en VD AMOK. Als u VredesMagazine regelmatig op uw deurmat wilt vinden kunt u dus lid of donateur worden van één of meer van deze organisaties. Zie de beschrijvingen op deze pagina. Een abonnement zonder ergens lid of donateur van te worden is ook mogelijk via opgave aan: VredesMagazine, Vlamingsstraat 82, 2611 LA Delft of naar info@vredesmagazine.nl

VredesNieuws

Wilt u het nieuws van en voor de vredesbeweging sneller en uitgebreider? Abonneer u dan gratis op onze e-mail-

nieuwsbrief VredesNieuws
via: www.vredesbeweging.nl/nieuws/aanmelden.php

Het Vredesmagazine en zijn organisaties

WILPF- WOMEN'S INTERNATIONAL LEAGUE FOR PEACE AND FREEDOM

Obrechtstraat 43, 3572 EC Utrecht
Telefoon 023-5252201 / 030-2321745,
e-mail: info@wilpf.nl



Bij wilpf.nl kan de nieuwsbrief van deze zomer worden gedownload.

HUMANISTISCH VREDESBERAAD

Postbus 235, 2300 AE Leiden, tel: 0648233329.
e-post: info@humanistischvredesberaad.nl
website: www.humanistischvredesberaad.nl



Op de website wordt aandacht besteed aan de verkiezing van de Journalist voor de Vrede 2012.

VD AMOK

Ons adres: Obrechtstraat 43
3572 EC Utrecht
030 8901341
www.vdamok.nl



VD AMOK is de voortzetting van de samenwerking tussen de Vereniging Dienstweigeraars (VD) en het Antimilitaristisch Onderzoekskolлекief (AMOK). We doen onderzoek op het gebied van oorlog en vrede en leveren zo een bijdrage tot een radicale vredesbeweging in de vorm van berichtgeving en analyses. Voor VredesMagazine maken wij de onderzoeksdossiers.

Giften ter ondersteuning van ons documentatiecentrum en kantoor (waar ook Vredesmagazine wordt gemaakt) zijn welkom op giro 5567607 t.n.v. VD AMOK Utrecht.

VREDESBEWEGING PAIS

Vredesbeweging Pais is de Nederlandse tak van War Resisters' International. Onze wortels gaan terug tot de Eerste Wereldoorlog.

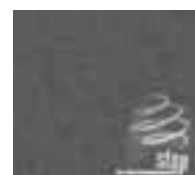


Vredesbeweging Pais staat voor het ideaal van een wereld zonder oorlog en voor een geweldloze, duurzame en rechtvaardige samenleving. We zijn daarvoor op vele manieren actief in Nederland en via de WRI in de hele wereld.

Wilt u lid worden, ons steunen of zelf meedoen, kijk dan op: www.vredesbeweging.nl of bel: 015-785.01.37.

STOP DE WAPENWEDLOOP

Stop de wapenwedloop is van oorsprong een "samenwerkingsverband", ontstaan bij de opkomst van de massabewegingen, zoals tegen de neutronenbom aan het eind van de jaren zeventig jaren en die tegen de plaatsing van kruisraketten, bijna 20 jaar geleden.



Het vraagstuk van de strijd tegen oorlog heeft vele facetten. Hoe oorlog bestreden moet worden, daarover zullen wel verschillende benaderingen blijven bestaan. Maar deze strijd moet wel plaatsvinden, en daartoe blijft een boven partijen en richtingen uitstijgende vredesbeweging een noodzaak.

HAAGS VREDESPLATFORM

Secretariaat: Jan Bervoets, Valkenboskade 461,
2563 JC Den Haag (tel 070-3922102)
e-mail: jan.bervoets@casema.nl
website www.haagsvredesplatform.nl



Op de website van het Haags Vredesplatform is de Vredeskoerier van september gratis te downloaden.



Van de Arabische Lente naar de Syrische herfst?

De indamming van de Arabische lente en de
gematigde Islam • Koerdische oppositie in Syrië •
Zes-puntenplan de enige oplossing voor Syrië •
Doorbraak in Gaza?

De indamming van de Arabische lente en de Gematigde Islam

De Arabische opstand die in december 2010 ontvlamde door de zelfverbranding van een Tunesische academicus naar aanleiding van de onteigening van diens groentestalletje, heeft de Verenigde Staten en de Europese Unie een reeks pogingen ontlokt hun invloed op de betrokken landen te herwinnen, nadat aanvankelijke stappen om de wankelende regimes te schragen waren mislukt.

De Franse minister van Buitenlandse Zaken Michèle Alliot-Marie, bijvoorbeeld, bood de belaagde Tunesische president Ben Ali een contingent Franse oproerpolitie aan, om hem te helpen het ongenoegen onder de bevolking te onderdrukken. En de directe telefoonlijn van het Pentagon met het Egyptische leger (dat sinds 1979 jaarlijks door de VS met zo'n 1,3 miljard dollar gesubsidieerd wordt, wat alleen minder is dan Washingtons jaarlijkse subsidie aan Israël) werd tijdens de opstand waarbij Hosni Moebarak werd afgezet, op geen enkel moment afgesloten¹.

Terwijl de volksopstanden oversloegen naar Egypte, Bahrein, Jemen, de door Israël bezette gebieden in Palestina, Libië en Syrië, waren de Verenigde Staten en hun NAVO-bondgenoten vooral bezig met de handhaving van hun controle op deze regio, die geopolitiek en economisch van vitaal belang is voor de mondiale dominantie van het Westen. De NAVO-campagne tegen Libië, die werd gestart onder dekking van een resolutie van de VN-Veiligheidsraad, waarin de handhaving van een *no-fly zone* werd afgekondigd om de burgerbevolking van Benghazi te beschermen tegen luchtaanvallen, liet dit belang duidelijk zien. Niet alleen werd de strekking van de resolutie uitgebreid tot een mandaat om het regime omver te werpen, waarmee de ver-



Foto: Bert Splietz

dere samenwerking met Rusland en China (die door zich van stemming te onthouden de resolutie mogelijk hadden gemaakt) in de Veiligheidsraad werd geblokkeerd. Het bracht ook luchtsteun van de NAVO voor de islamitische opstandelingen, zoals die in 1999 in Kosovo was beproefd, naar het Midden-Oosten, met als gevolg de militarisering van wat anders een echte revolutie had kunnen worden.

DE ARABISCHE LENTE IN HISTORISCH PERSPECTIEF

Het ingrijpen van de NAVO in Libië was

erop gericht de heersende Ghadaffi-clan omver te werpen, maar vernietigde ook de eenheid in het land en ontwrichtte het zuidelijke grensgebied van de Sahara. Het huidige Libië volgt het voorbeeld van Irak en Afghanistan: de ontwikkeling van een regionale verzameling stammen, grootfamilies en regionale gemeenschappen tot een homogene burgerij wordt teruggedraaid, het land valt terug in een pre-moderne, gefragmenteerde samenleving. Ik wil Ghadaffi's Libië niet idealiseren, noch de politieke stelsels in de gemeenschappen die na diens val uiteenvallen zijn, zoals Mali. Maar sinds het op-

treden van Oliver Cromwell in de Engelse burgeroorlog, konden moderne staten alleen met dictatoriale middelen tot stand komen. Thomas Hobbes, wiens *Leviathan* (1651) ten grondslag lag aan Cromwells project, betoogde dat ongeacht welke machthebber kan beschikken over “een onbegrensd recht om de middelen te kiezen om zijn doeleinden te bereiken, zonder voorwaarden en zonder tussenkomst van zijn onderdanen.”²

De Ghadaffi en Saddams in het Midden-Oosten, doorgaans aan de macht ge-

beïnvloed heeft. In het zeventiende-eeuwse Frankrijk, dat een omvorming à la Hobbes doorliep terwijl een moderne en veel krachtiger formatie zich uitbreidde en de macht zocht, leverde die omvorming heel andere uitkomsten op dan in het origineel. Dit Franse voorbeeld laat, evenals later de Duits-Pruisische, Japanse, Sovjet-Russische en Chinese varianten op hetzelfde proces (ondanks al hun verschillen), zien dat een transformatie à la Hobbes leidt tot stolling van de moderniseringskrachten in een min of meer permanente regerende klasse.

Zo’n regerende klasse is een groep die zijn macht vooral ontleent aan zijn greep op het staatsapparaat. In het liberale, Engels sprekende Westen, dat vorm kreeg in het tijdperk tussen de Engelse Burgeroorlog en de Amerikaanse afscheiding een eeuw later, heerst een andere klassenstructuur. Nadat de Hobbesiaanse fase is uitgewoed en effectieve staatsmacht gevestigd, wordt de sociaaleconomische macht van de heersende klasse gescheiden van de politieke rol van de bestuurders. Met zijn erfelijke sociale en economische privileges kan de heersende klasse zich in een dergelijk stelsel veroorloven de dagelijkse leiding van het openbare leven over te laten aan een professionele bestuurslaag, die om te kunnen functioneren de steun van de bevolking moet verwerven. Op dezelfde manier machtigt de heersende klasse een bestuurlijk kader om kapitalistische ondernemingen te leiden. Staten die laat zijn met modernisering hebben traditioneel moeten worstelen om dit stadium te bereiken. Omdat er sociaal geen ruimte is om de ene groep in de besturende klasse door een andere te vervangen, verloopt de overdracht van macht in samenlevingen die door een regerende klasse wordt geregeerd/bestuurd doorgaans weinig doorzichtig, maar eerder tumultueus of feitelijk revolutionair⁴.

NONCHALANTE STEUN VOOR NATIEVORMING

Vanuit het perspectief van het Engels sprekende Westen en de daarnaar gemodelleerde samenlevingen, zoals de huidige Europese Unie, is bestuur door een heersende klasse per definitie ‘ondemocratisch’ wegens zijn geforceerde, frauduleuze of ontbrekende politieke procedures om het bestuur te vervangen. Door een merkwaardig geheugenverlies over

hun eigen geschiedenis, met name inzake de etnische zuivering en massavernietiging van de inheemse bevolking waarop de Engelstalige gemeenschappen in Noord-Amerika en Australië gebaseerd zijn, neigt de heersende consensus in het Westen naar nonchalance over de problemen waarmee de ontwikkeling van een staat met een homogeen maatschappelijk middenveld te kampen heeft. Daarom is de steun van de Verenigde Staten en het Westen voor ‘natievorming’ (aanvankelijk om controle te krijgen over het dekolonisatieproces na de Tweede Wereldoorlog en tegenwoordig als onderdeel van het project gericht op liberaal mondiaal bestuur) gedoemd te falen. Die steun blijft gebaseerd op de onterechte aanname dat “de geschiedenis van de Verenigde Staten als ‘smeltkroes’ bewijst dat de fundamentele identiteit van een volk tamelijk gemakkelijk kan worden overgedragen van een etnische groep naar een grotere groep die samenvalt met de staat.”⁵ Toch worden, zelfs zonder de verstoringen van het streven van het Westerse kapitalisme naar toegang tot hun markt, veel zich recent moderniserende samenlevingen belast met een verdeelde sociale basis (etno-linguïstisch of religieus), erfenis van een imperialistisch verleden, ongeacht of dit overheersing uit eigen land betrof (zoals in Rusland of China) of door een vreemde koloniale mogendheid.

De Engels-Amerikaanse invasie van Irak in 2003 is slechts het meest recente voorbeeld van het debacle waar een poging tot natievorming onvermijdelijk toe leidt. Zodra de formele missie – Saddam Hoessein te ontdoen van zijn veronderstelde massavernietigingswapens – tijdens de operatie werd omgezet in het omverwerpen van het regime en het bevorderen van democratie, onthulde de ineenstorting van de Baath’ Partij een samenleving die weer langs pre-moderne lijnen in clans en stammen uiteen viel, in sjiieten en soennieten, in Arabieren en Koerden.

Daardoor leidde de overdracht van Saddam aan zijn binnenlandse tegenstanders om geëxecuteerd te worden niet tot een democratisch proces, evenmin als later de val van Ghadaffi; het vernietigde alleen de staat. Ook als de loyaliteit uitgedrukt wordt in verkiezingen, doorbreekt ze de sektarische en maatschappelijke grenzen alleen als de vorming van een politieke burgerij is afgerond. Ook onder



GHADAFFI OP RECLAMEBORD
IN 2007 (LIBË)

komen bij kleinburgerlijke militaire revoluties (ongeacht hun wreedheid), voerden ook zo’n omwenteling door. In principe moest hun pre-moderne samenleving veranderen in een natiestaat met een homogene bevolking³. Maar de geschiedenis heeft laten zien, dat het politieke primaat en economische voordeel dat Engeland op rivaliserende grootmachten behaalde doordat het als eerste samenleving deze drempel overging, de latere politieke moderniseringën zwaar



de meest gunstige omstandigheden is die vorming een langdurig proces.

UITPUTTING VAN HULPBRONNEN

Dat in pas laat gemoderniseerde samenlevingen (die ik liever *contender states* noem – uitdager-staten) revoluties konden uitbreken, hangt ermee samen dat die samenlevingen de druk van het meer ontwikkelde Westen niet konden verwerken. De Franse en de Russische Revoluties laten dit zien. Beide samenlevingen konden de inspanning niet langer opbrengen, die nodig was om zich te meten met de standaard die gesteld was door de politieke wereldeconomie zoals die was georganiseerd rond Engeland en later Engelstalig Amerika – economisch, politiek noch militair. Napoleon nam de uitdaging van het Engelse liberalisme aan en moderniseerde de Franse staat. En Stalin deed hetzelfde tegenover het Atlantische imperialisme. Het is niet nodig toe te lichten hoe zij daardoor de menselijke en democratische elementen vernietigden van de revolutie die zij zich toegeëigend hadden. Maar er zijn evenveel pogingen om een frontale botsing met het Westelijk blok te voorkomen, zoals de Chinese draai naar de markteconomie na

1979 of de revolutie van bovenaf waarmee delen van de besturende klasse van de Sovjet-Unie hun greep op de macht privatiserden: zichzelf als particuliere kapitalisten vestigden in reactie op zowel onrust onder de bevolking als druk van buitenaf.⁶

De teloorgang van het staats-socialistische blok heeft ook geleid tot destabilisering van de regerende klasse in de Derde Wereld landen die ervan afhankelijk waren. In samenhang met de verdwijning van de slagschaduw van marxistische of marxistisch geïnspireerde analyses van kapitalisme en imperialisme uit het politieke debat, heeft dit alom nieuwe pogingen van heersende klassen teweeg gebracht om hun machtsbasis tegenover zowel hun eigen bevolking als het Westen aan te passen. Vaak verliest de regerende klasse in dat proces volledig de controle, omdat de poging de koers te verleggen onvermijdelijk de tegenstellingen in het vorige beleid en andere onderliggende problemen aan het licht brengt.

Zo heeft in het Arabische deel van het Midden-Oosten en Noord-Afrika de uitputting van natuurlijke hulpbronnen, die kenmerkend is voor de huidige fase van het mondiale kapitalisme, geleid tot

AUGUSTUS ALEPPO, SYRIE. FAMILIELEDEN TREUREN OM DE DOOD VAN HOUSEIN AL ALI, EEN 29-JARIGE DIE IN HET SYRISCHE VRIJE LEGER VOCHT.

afnemende oogsten en een crisis in de voorziening van zoet water.⁷ Bovendien heeft de financiële crisis die in 2007 in de Atlantische economie toesloeg en een eind maakte aan tien jaar oplopende neoliberalen en speculatieve verrijking, in de regio zwaar doorgewerkt. Zij heeft de onderliggende onevenwichtigheid aangewakkerd tussen de regionale centra voor kapitaalaccumulatie in de staten in de Arabische Golf (Saoedi-Arabië, Qatar en de kleinere vorstendommen in de Gulf Cooperation Council GCC) en Israël, al is het in een andere positie, enerzijds, en de armere landen, zonder olie-inkomsten of speciale status als Westerse voorpost, anderzijds.

Na 2000 heeft de groei van de wereld-economie de spilfunctie van de GCC-staten op twee manieren versterkt. In de woorden van Adam Hanieh: “Ten eerste was de export van de Golf essentieel voor het ontstaan van de nieuwe internationale patronen als gevolg van de groei en de productie in Azië. En in de tweede plaats

waren de geldstromen van de Golf naar de Amerikaanse markten doorslaggevend voor het handhaven van de ongelijke, op kredietverlening gebaseerde consumptiepatronen die kenmerkend zijn voor de periode na 2000.⁸ Door te voorzien in China's astronomische energiebehoefte en thuis met goedkope arbeidsmigranten te werken, konden de grootkapitalisten in en rond de vorstenhuizen zich vrijwaren van compromissen met de eigen arbeidersklasse en het ontwikkelen van een interne markt. Gegeven de effectieve onmondigheid van hun bevolking, zijn de Arabische koninkrijken en vorstendommen, door het Westen tot de tanden bewapend met de nieuwste wapensystemen, niet gevoelig voor een publieke opinie die hen zou willen dwingen tot buitenlands politieke avonturen die niet door Washington of London worden goedgekeurd. Dit alleen al houdt hen ver van enige politieke coalitie tegen de Israëlische bezetting van Palestina. Maar hun afhankelijkheid van Amerikaanse wapenleveranties heeft hen, volgens een lid van de Nationale Veiligheidsraad van de regering Clinton, tevens beroofd van iedere mogelijkheid tot zelfstandig militair optreden buiten hun eigen grenzen.⁹

Zo hebben de Golfstaten, als rentenierend sub-imperialisten, in het Midden-Oosten door gerichte investeringen kunnen groeien, terwijl de heersende klasse in de regio zich voorzichtig is gaan openen om zich in de neoliberale kapitalistische werelddeconomie te kunnen handhaven. Cijfers van de Europese Unie over investeringsprojecten rond de Middellandse Zee (hier gedefinieerd als Algerije, Egypte, Israël, Jordanië, Libanon, Marokko, het gebied van de Palestijnse Autoriteit, Syrië, Tunesië en Turkije) laten zien dat investeerders uit de Golfstaten in de periode 2003 tot 2006 38 procent van de waarde van de projecten voor hun rekening namen, Europa 34 procent en de Verenigde Staten en Canada 13 procent. Het kapitaal uit de Golfstaten gaat vooral naar de Mashreq-landen (Jordanië, Libanon, Egypte, Palestina en Syrië), waar in deze periode zestig procent van de investeringen van de Arabische Golfstaten terecht kwam.¹⁰

NEOLIBERALE HERVORMINGEN

De heersende klassen in de ontvangende staten hebben voorzichtig het neoliberalisme omarmd, dat wil zeggen zonder hun eigen familie- en clanbanden op te

geven die door een sterke staat gesteund worden. In zekere zin belichaamt het incident met de groentekraam in Tunesië de kern van de tegenstellingen: werkloosheid en armoede, bureaucratische kopigheid en onderdrukking, en een kleine elite binnen de heersende klasse, de familie Ben Ali, die zich zelf over de rug van het met EU kapitaal uitgevoerde privatiseringsproces blijft verrijken.¹¹ Op dezelfde manier heeft Bashar al-Assad, die in 2000 de teugels van zijn vader overnam, in Syrië neoliberale economische hervormingen doorgevoerd, zoals de vestiging van particuliere banken en verzekeraars (in 2004) en de opening van een effectenbeurs, vijf jaar later, en heeft hij de telecommunicatiesector, de handel met Turkije en het toerisme vrijgegeven. Droogte en voedselschaarste, in combinatie met groeiende werkloosheid en ongelijkheid, ondermijnden echter de steun voor deze maatregelen onder de bevolking, terwijl de familie en de entourage van de president binnenliepen via nieuwe zakelijke ondernemingen – zoals Rami Makhlouf, een neef van de president die een van de nieuwe aanbieders van mobiele telefonie controleert.¹²

De opstanden tegen Ben Ali (Tunesië), Moebarak (Egypte) en de clan van Assad (om de meest voor de hand liggende te noemen) werden dan ook in belangrijke mate bepaald door de beproevingen waaraan de bevolking werd blootgesteld: de tegenstelling met de verrijking van toonaangevende groepen in de heersende klasse. Daarom was de volksbeweging die de Arabische Lente werd niet alleen gericht tegen de dictatoriale regimes. Ze richtte zich vooral tegen het neoliberale beleid van heersende klasse die hun markt opende voor buitenlands kapitaal uit de Golf en andere bronnen, en binnenliep terwijl ze haar bevolking zwaar onder druk hield. Er was zelfs een zekere onderstroom die zich verzette tegen het neoliberale kapitalisme als zodanig, zoals bleek uit stakingen van arbeiders in Egypte en andere landen. “De logica achter deze strijd,” schrijft Hanieh, “heeft het belang van grotere eenheid in het Midden-Oosten aan het licht gebracht, om de kolonialistische fragmentatie van de natiestaten terug te draaien, die er uitsluitend op gericht was de totaal onevenwichtige ontwikkeling van de regio te versterken.”¹³

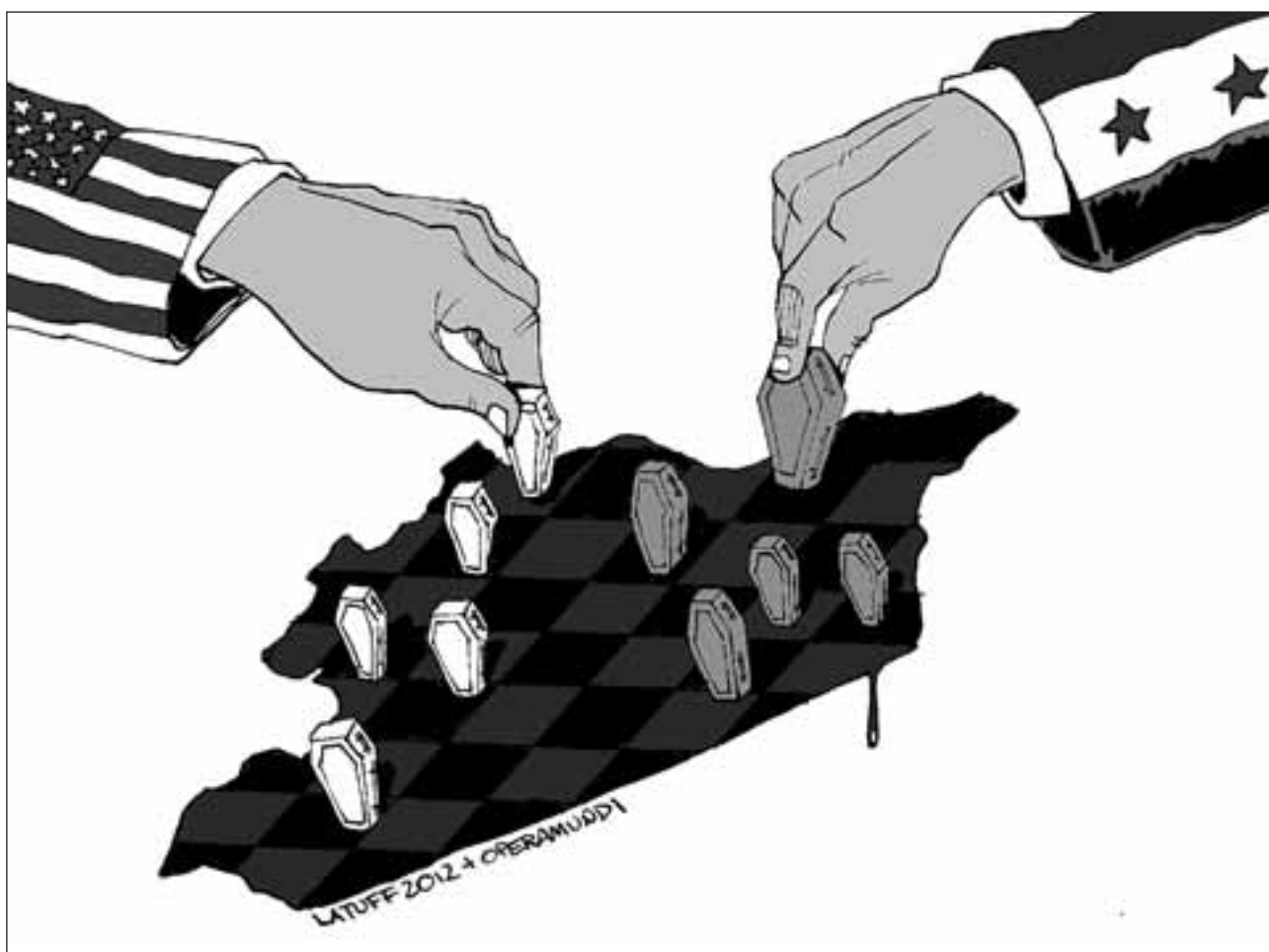
De regionale spil van het internationale kapitaal, de Arabische Golfstaten, za-

gen zich tot op heden echter nog niet gedwongen hun belangen direct te verdedigen. Net als de koningen van Marokko en Jordanië hebben zij de reikwijdte van de Arabische revolutie goeddeels weten in te dammen. Hier klonk geen Westerse roep om “vrije en eerlijke verkiezingen”: in Bahrein slaagde een Saoedi-Arabische inval erin de heersende soenni-minderheid te steunen tegenover een volksopstand die de marinebases had kunnen bedreigen, die de thuisbasis vormen voor de Amerikaanse Vijfde Vloot tegenover Iran. En als de Saoediërs zouden mogen stemmen, vroeg Zbigniew Brzezinski in februari 2011 (dus voor de Amerikaanse moordaanslag in Pakistan) aan een radioverslaggever van de BBC, “bent u er echt zeker van, dat zij dan Osama bin Laden niet zouden kiezen?” Natuurlijk hebben Westerse regeringen geen bezwaar tegen een greintje ontspanning, maar niet te veel. In de woorden van Elliott Abrams, tijdens verschillende Republikeinse regeringen medewerker van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken: “de constitutionele monarchie is een vorm van democratie.”¹⁴

De autocraten in de Golf hebben mede voorzien in de politiek-ideologische component van het antwoord op de Arabische Lente. Terwijl de Verenigde Staten en de belangrijkste Europese landen (via de NAVO) in Libië luchtsteun verzorgden, namen colonnes salafistische Islamitische strijders deel aan de strijd op de grond, met wapens uit Qatar en een positieve berichtgeving door Al Jazeera. Door het uitblijven van direct Westers militair ingrijpen duidelijk zichtbaar, zijn Saoedi-Arabië en Qatar, met Turkije, betrokken geraakt bij de steun aan de opstandige milities die strijden tegen het Syrische Baath' regime en zijn leger. Dit heeft er sterk aan bijgedragen dat de democratische beweging in dat land is uitgemond in een sektarisch conflict, gegeven de gefragmenteerde religieuze samenleving in Syrië en de nauwe banden met naburig Irak. Een bestendige stroom salafistische jihadististen trekt over de Syrisch-Iraakse grens naar Syrië, waaronder echte al-Qaida strijders die de roep van hun leider, Ayman al-Zawahiri, volgen om de strijd tegen Assad op te pakken.

HET GEMATIGDE MODEL VAN DE AKP

Voor het Westen en Israël zou het uitgeschakelen van het bewind van Assad een



verder isolement betekenen voor Iran, de voor de hand liggende volgende kandidaat voor een gewelddadige omverwerping van het regime; de karavaan van interventionisten komt voor dat land, net als voor Rusland en China, iets te dicht bij om zich nog op zijn gemak te voelen. Maar van het onverdunde salafistisch-islamitische project van de Arabische Golf mag niet verwacht worden, dat het de ideologische leegte vult die is ontstaan door de ineenstorting van de Hobbesiaanse staten in het Midden-Oosten. Democratisch verlangen heeft een te belangrijke rol gespeeld om volledig tot zwijgen te worden gebracht en hun geschiedenis als seculiere staten kan ook niet eenvoudig worden teruggedrongen. Hier komt de *Gematigde Islam*, het project van Turkije's AKP Partij, om de hoek kijken als de politieke component van een nieuwe politiek-economische formule. Doordat het een neoliberale economie en een pro-Westerse houding combineert met een islamitische politieke cultuur, is het AKP-model van voor de hand liggend belang in het nieuwe Midden-Oosten. De Gematigde Islam zoals die in Turkije vorm krijgt met een isla-

mistische stroming die het Anglo-Amerikaanse overwicht en neoliberale kapitalistische regels accepteert, houdt op dit moment de mogelijkheid open dat de Arabische opstand tot rust komt langs lijnen die passen binnen het Westerse concept van *good governance*. "Anders dan Iran, Algerije en Egypte heeft Turkije een politiek compromis bereikt tussen de seculiere en de islamitische politieke elites."¹⁵

De paradox van de volksopstanden in de Arabische wereld is dat zij weinig hebben bereikt op het gebied van radicale democratisering, maar de neoliberale inslag van hun economieën ernstig hebben vergroot. Natuurlijk maakt het verschil over welke revolutie we het hebben. Sommige zijn in de kiem gesmoord of uitgemond in een patsituatie – hoe dicht bij Saoedi-Arabië, dat zelf onrust tegemoet ziet in de olierijke, door Sjiïten beheerste gebieden langs de Perzische Golf, hoe moeilijker het voor volksbewegingen is hun positie te behouden. Andere, zoals Libië en Syrië (evenals Irak na de Anglo-Amerikaanse invasie), hebben toegegeven aan de druk de vorming van een moderne staat terug te draaien. Zoals

eerder aangegeven opent dit vooruitzichten naar eindeloze conflicten en economische achteruitgang, hoewel op dit moment de afloop van het Syrische drama nog onbeslist is. De derde categorie, de (relatief) geweldloze omverwerping van de dictators in Tunesië en Egypte, vormt een proefterrein voor de vraag of het seculier-islamistische compromis kansen heeft, dat in Turkije heeft geleid tot een Gematigde Islam die leiding geeft aan pro-Westers liberaal economisch beleid.

Hier is de paradox dat de ontwrichting als gevolg van de volksopstanden zodanige economische verliezen veroorzaakt heeft, dat de regeringen die na de opstand aan het bewind kwamen drastisch hebben moeten bezuinigen en een beroep moesten doen op buitenlandse hulp en investeringen. Volgens schattingen van de centrale bank van Tunesië en het Egyptische ministerie van Economische Zaken, zullen in die twee landen twintig tot dertig miljard dollar nodig zijn om de levensstandaard van de bevolking te verbeteren, door met nieuwe infrastructuur voor energie en vervoer grote gebieden open te leggen. Westerse landen hebben

hierop tijdens de vergadering van de G8 in Deauville (mei 2011) gereageerd met de toewijzing van circa 14,7 miljard dollar, maar dat betrof bij nader inzien leningen die al aan de door de opstanden omver geworpen regimes waren toegezegd.¹⁶

OMARMING VAN DE IMF- ADVIEZEN

Bij gebrek aan echt nieuw geld zagen de nieuwe regeringen, de seculiere regering in Tunesië en de uit de Moslimbroederschap voortgekomen president in Egypte, zich gedwongen het dringende advies van het IMF en de Wereldbank te volgen de liberalisering van hun economisch systeem te versnellen. De verbijsterende werkelijkheid is dat de afgezette dictators (Ben Ali respectievelijk Moebarak) zich verzetten tegen dit advies en de volle kracht van neoliberale hervormingen beperkten uit angst voor een volksopstand (hoewel zij, zoals aangegeven, een vriendenkapitalisme ontwikkelden ten gunste van een kleine coterie in de heersende klasse), terwijl de nieuwe regimes het advies door de omstandigheden gedwongen omarmden. Onder het motto *public-private* samenwerking worden grote delen van de infrastructuur voor de publieke dienstverlening geprivatiseerd nu bedrijven, zowel binnen- als buitenlandse, aanbieden water- en energievoorziening, en de gezondheidszorg, 'voor' de regering te verzorgen.

De Moslimbroederschap is het verst gegaan met het overnemen van de neoliberale doctrine. Zoals Samir Amin laat zien heeft zij een economisch systeem overgenomen dat op marktwerking gebaseerd is en volledig van de buitenwereld afhankelijk. Zij heeft zich ook gekeerd tegen de stakingen van de arbeidersklasse en de strijd van de boeren voor het behoud van hun grond, die al een decennium gaande zijn.

"De Moslimbroeders zijn dan ook alleen 'gematigd' in de dubbele betekenis dat ze altijd geweigerd hebben een economisch of sociaal programma te formuleren (en feitelijk het reactionaire neoliberale beleid ook niet hebben betwist) en door *de facto* hun ondergeschiktheid aan de overheersing van de regio door de Verenigde Staten te accepteren."¹⁷

Deze beoordeling onderschat misschien de mate waarin de Moslimbroederschap haar nieuwe macht gebruikt om de structuren waarmee de Verenigde

Staten en Israël de Egyptische belangen beheersen langzaam te ondermijnen. Ook moet de vraag gesteld worden wat er gebeurt, waar de ongelijkheid die werd uitgelokt door het selectieve neoliberalisme van de vriendsjespolitiek van de dictators al een massabeweging op gang bracht, als hun uitstapjes naar de vrije markt voor enkelen uitgroeien tot het kader voor de hele economie. En dat in een mondiale structuur die al zucht onder alle onevenwichtigheden.

Kees van der Pijl

Kees van der Pijl is emeritus-hoogleraar internationale betrekkingen van de universiteit van Sussex. Hij publiceerde eerder in VredesMagazine het artikel Een streep in het zand – Het einde van de NAVO-uitbreiding? VredesMagazine 2009 nr. 2 http://www.udamok.nl/Teksten/Tijdschrift/2009_dossierNAVO.html

(vertaling: Tjark Reininga)

1 Zie mijn 'Arab Revolts and Nation-State Crisis', *New Left Review*, 2nd Series (70), 2011, pp. 27-8.

2 Ellen Meiksins Woods 'Liberty and Property. A Social History of Western Political Thought from Renaissance to Enlightenment' (London: Verso, 2012), p. 254.

3 Voor een doorknede analyse van het ontstaan van de staten in het Midden-Oosten zie Ismail Khafai, 'Tormented Births. Passages to Modernity in Europe and the Middle East' (London: IB Tauris, 2004) en Nazih N. Ayubi, 'Overstating the Arab State. Politics and Society in the Middle East' (London: IB Tauris, 2009 [1995]).

4 Ik heb deze redenering in diverse artikelen uitgewerkt, met name in 'Transnational Classes and International Relations' (London: Routledge, 1998) en 'Global Rivalries' (zie noot 1)

5 Walker Connor, 'Nation-Building or Nation-Destroying?' *World Politics*, 24 (3) 1972, p. 344

6 David M. Kotz [met Fred Weir], 'Revolution from Above. The demise of the Soviet system' (London: Routledge, 1997)

7 Lester Brown in 'The Guardian', 23 april 2011

8 Adam Hanieh, 'Finance, Oil and the Arab Uprisings: The global crisis and the Gulf States' in L. Panitch, G. Albo en V. Chibber, eds. 'Socialist Register 2012' (London: Merlin Press, 2011), p. 7

9 Zoals geciteerd in Alan Cafruny en Timothy Lehmann, 'Over the Horizon? The United States and Iraq', *New Left Review*, 2nd Series (73) 2012, pp. 6-7.

10 Adam Hanieh, 'Capitalism and Class in the Gulf Arab States' (New York: Palgrave Macmillan, 2011) p. 151

11 De economische banden van Tunesië met Europa betreffen vooral toerisme (met 7% BNP en 400.000 werknemers) en textiel (50% van de totale export en 250.000 werknemers). In 2006 ging de vlag van United Colours of Benetton uit boven de stad Kasserine, een van de vele investeringen vanuit de EU in een land, waar bij ondervragingen routinematig de techniek van de 'gegrilde kip' (het branden van de geslachtsdelen) wordt gebruikt. Zie 'Le Monde', 20 januari 2011: 'Tunisie – Le sursaut d'une nation'.

12 Patrick Seale, 'Les limites d'une posture anti-impérialiste. Fatal aveuglement de la famille Al-Assad en Syrie'. *Le Monde Diplomatique*, May 2011 (CD-Rom ed. 1954-2011).

13 Hanieh, 'Finance, Oil ...', op. cit., pp. 18-9

14 Geciteerd in de 'International Herald Tribune', 26-27 februari 2011.

15 Atasoy, 'Cosmopolitan Islamists...', op. cit., p. 134; cf Atasoy, 'Islam's Marriage with Neoliberalism', op. cit. p. 12.

16 Akram Belkaid, 'En Tunisie et en Egypte, l'ivresse des possibles. Après les révolutions, les privatisations...', *Le Monde Diplomatique*, October 2011 (CD-Rom ed. 1954-2011).

17 Samir Amin geciteerd in ibid.

Zes-puntenplan is de enige

Hoe moet het verder met de oorlog in Syrië? In Washington en de andere Westerse hoofdsteden heerst thans grote onzekerheid. Met een zekere overmoed werd anderhalf jaar geleden besloten aan te sturen op een oorlog om president Assad te verdrijven. Maar na de mislukte oorlogen in Afghanistan en Irak voelde de Amerikaanse regering niets voor een nieuwe Westerse inval. Bovendien was er door verzet van Rusland en China geen mandaat voor van de Verenigde Naties. Daarom werd in nauwe samenwerking met Arabische bondgenoten op een burgeroorlog aangestuurd door de opstandige groepen van wapens te voorzien. Het resultaat is tienduizenden oorlogsdoden, honderdduizenden vluchtelingen en rampzalige verwoestingen in het hele land. Maar ook de Westerse landen zien nu in dat hun beleid gefaald heeft en dat het regime na twintig maanden oorlog voeren nog steeds stevig in het zadel zit.

Net als de Amerikaanse aanval indertijd op Afghanistan en op Irak werd ook deze oorlog gebaseerd op een simplistische en onrealistische inschatting van de situatie in Syrië. Er zijn nu naar schatting 70.000 gewapende islamitische strijders, maar dat zijn vaak lokaal gebonden groepen die meestal geen opdrachten van anderen aanvaarden. Hoe zouden deze lichtbewapende eenheden en enkele duizenden ra-

pen slechts een beperkt aantal eenlingen over. Waren de Amerikanen misleid door hun eigen propaganda over de enorme onvrede onder de bevolking over Assad?

Van het voorjaar 2011 tot de afgelopen zomer stond de berichtgeving die wij aangeleverd kregen geheel in het teken van een simplistische boodschap zoals die door de Westerse regeringen en hun Arabische bondgenoten werd uitgedragen. Ons werd ingeprent dat de bevolking van Syrië tegen het bewind van Assad in opstand was gekomen. Nu geeft men voorzichtig toe dat een groot deel van die bevolking – mogelijk ruwweg de helft – helemaal niets ziet in een machtsovername door de vanuit Saoedi-Arabië en Qatar bewapende soennitische rebellen en hun buitenlandse extremistische handlangers. Zij vrezen dat er na een islamitische machtsovername weinig of niets zal overblijven van de godsdienstvrijheid en de bescherming van minderheden onder het bewind van Assad. En terwijl aanvankelijk het bloedbad onder de bevolking geheel aan de wrede Assad werd toegeschreven werd pas na een jaar toegegeven dat de rebellen zich net zo weinig van de mensenrechten aantrekken en ook hun tegenstanders en verdachten afmaken.

ZES-PUNTENPLAN

Pas afgelopen zomer zagen de Westerse landen in dat hun beleid alleen maar tot massaal bloedvergieten heeft geleid en dat een overwinning er niet in zit. Daardoor begonnen ze voorzichtig bij te draaien. De doorbraak kwam op 30 juni 2012 op een door de Verenigde Naties en de Arabische Liga belegde conferentie over Syrië op het VN-hoofdkwartier in Genève. Daar werd in aanwezigheid van

Ban Ki-moon door enerzijds Rusland en China, anderzijds de Westerse permanente leden van de Veiligheidsraad (Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Frankrijk) en verschillende buurlanden van Syrië een zes-puntenplan voor Syrië¹ aanvaard dat was opgesteld door bemiddelaar Kofi Annan. Dit plan komt er op neer dat er een eind aan de oorlog moet komen via onderhandelingen tussen de Syrische regering en de oppositie om een overgangsregering te vormen die een nieuwe grondwet en verkiezingen voorbereidt. Of Assad in die overgangsregering wordt opgenomen wordt aan de onderhandelende Syriërs overlaten. Alle aanwezige landen steunden en aanvaardden het zes-puntenplan, ook de Verenigde Staten. Hillary Clinton, die zelf in Genève aanwezig was, verklaarde wel dat Washington zou blijven streven naar de uitsluiting van Assad.

De Europese Unie sprak op 23 juli zijn steun uit voor het besluit in Genève,² en bevestigde deze stellingname op 3 augustus in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Tijdens deze zitting verklaarde de vertegenwoordiger van de Syrische regering nogmaals het zes-puntenplan te aanvaarden en bereid te zijn mee te werken aan het implementeren van dit plan. Hij riep bovendien alle landen op om het project te steunen. Opvallend is dat over deze belangrijke ontwikkeling nauwelijks in onze media werd bericht.

Maar in Washington bleef het opvallend stil. Achter de schermen werkten de Amerikanen ondertussen aan een heel ander project. Op grote schaal werden de laatste maanden leden van de Syrische oppositie voor gesprekken benaderd om ze door te lichten: waar staan jullie, hoe denken jullie, wat hebben jullie gedaan en welke contacten onderhouden jullie binnen de Syrische samenleving? En bovendien: wat weten we van jullie en wat horen we van anderen over jullie? Kortom: hoe bruikbaar zijn jullie voor onze Amerikaanse politiek? Daarbij werden in alle stilte zelfs opposanten die binnen Syrië politiek actief zijn, heimelijk naar Washington overgevlogen.

Doel van deze exercitie was om de overkoepelende organisatie van het Syri-

*Pas afgelopen zomer
zagen de Westerse landen
in dat hun beleid alleen
maar tot massaal
bloedvergieten heeft
geleid en dat een
overwinning er niet in zit*

dicaal-islamitische buitenlandse bondgenoten een oorlog kunnen winnen van een goed opgeleid en zwaar bewapend Syrisch leger van 300.000 man plus 100.000 paramilitairen? Vanaf het begin was duidelijk dat deze ongelijke strijd alleen kon worden gewonnen als grote groepen van het regeringsleger naar het verzet over zouden lopen. Blijkbaar was de Amerikaanse regering er van overtuigd dat dit zou gebeuren, maar er lie-

oplossing voor Syrië

sche verzet, de Syrische Nationale Raad, opzij te schuiven en te vervangen door een voor Washington bruikbaar alternatief. Op 11 november werd de nieuwe *Nationale Coalitie voor Syrische Oppositie en Revolutionaire Krachten* op een conferentie in Doha (Qatar) geïnstalleerd. Dit project werd doorgezet ondanks het verzet van de Syrische Nationale Raad en veel andere Syrische personen en organisaties uit het verzet. Bovendien heeft de nieuwe club nauwelijks iets te zeggen over de gewapende oppositie die binnen Syrië tegen het regime van Assad strijdt. Sommige Westerse landen zoals Frankrijk en Groot-Brittannië willen deze Nationale Coalitie al erkennen als tegenregering en vertegenwoordiger van de Syrische bevolking, de Amerikaanse regering is voorlopig nog wat voorzichtiger en wil eerst aanzien wat de Coalitie wil en presteert.

VOORTZETTING

Het is ondertussen onduidelijk wat Obama uiteindelijk met deze nieuwe organisatie wil doen. Eén mogelijkheid is dat hij de Syrische Nationale Coalitie wil inzetten voor het in Genève aangenomen zes-puntenplan, waarbij de Coalitie in het overgangsproces de onderhandelingspartner van de regering Assad zou moeten worden. Daarbij zou ze er waarschijnlijk voor moeten zorgen dat Assad niet in de overgangsregering komt. De kans is echter groot dat Obama zich niets aantrekt van de afspraken die zijn regering in Genève maakte en dat de Coalitie de tegenhanger van de Syrische regering moet worden, een soort regering in ballingschap die langzamerhand steeds meer erkenning en wapensteun van de Westerse en Arabische landen krijgt. Dat is dan een keuze voor voortzetting van de onmenselijke burgeroorlog.

Zelfs als de regering Assad zo wordt verdreven, zullen de gevolgen voor de regio zeer ernstig zijn. Zonder een gereguleerde machtsoverdracht gaat het bestuurlijk apparaat verloren en moet het helemaal opnieuw door onervaren mensen worden opgebouwd. Gebieden waar minderheden wonen, zullen zich hoogstwaarschijnlijk afsplitsen, lokaal zal wanorde heersen en zullen nieuwe oorlogen ont-

branden. Nu al zijn de Koerden in het noordoosten van Syrië begonnen met het vormen van een eigen autonome staat, die zowel tegen het Syrische leger als tegen de rebellen oorlog voert. En wie krijgt de omvangrijke wapenvoorraden in handen? Vooral voor de enorme hoe-

kiezingscampagne maakte tegenkandidaat Romney een belangrijk punt van de moord op vier Amerikaanse diplomaten in Libië, die waarschijnlijk werd gepleegd door al-Qaida-achtige strijders die door Amerika zelf aan wapens en aan de overwinning waren geholpen. Obama beseft

Len Munnik / Dagblad Trouw 07-02-2012



veelheid chemische wapens is dat een enorm probleem.

Voortzetting van de oorlog wordt niet alleen voor de Syriërs een ramp, maar ook voor de omliggende landen. In Libanon, Jordanië en Irak heerst nu al grote instabiliteit, en de bevolking heeft nauwe banden met de mensen over de grens in Syrië. De oorlog in Syrië zal waarschijnlijk op deze landen overslaan en hen ontwrichten. Nu al lijdt bijvoorbeeld Irak onder voortdurende bomaanslagen door soennitische strijders uit Syrië. Daarom is het dringend gewenst dat het in Genève aanvaarde zes-puntenplan wordt uitgevoerd.

Volgens de laatste berichten in de media maakt Obama zich sinds de Amerikaanse verkiezingen in toenemende mate zorgen over de duizenden buitenlandse al-Qaida strijders in Syrië, die via hun strijd tegen Assad een machtsbasis in het land krijgen en daar hoogstwaarschijnlijk nieuwe rekruten werven. Tijdens de ver-

dat bij het ineenstorten van het regime in Syrië het gevaar levensgroot is dat zwaar wapentuig en chemische wapens van de Syrische regering in handen van al-Qaida zullen vallen.

Sietse Bosgra

1 voor de volledige tekst van de overeenkomst zie <http://www.un.org/News/dh/infocus/Syria/FinalCommuniqueActionGroupforSyria.pdf>

2 http://www.eu-un.europa.eu/articles/en/article_12452_en.htm

FONDS VREDESPROJECTEN HEEFT U NODIG!

Nog altijd voeren er mensen actie voor vrede. Zij kunnen uw steun goed gebruiken! Fonds Vredesprojecten steunt kleine radicale vredesacties aan de basis. Help mee.
Giro 4738565 t.n.v. Fonds Vredesprojecten



Foto: A. Christemiller

Koerdische oppositie in Syrië

EEN KLEERMAKER IN
AFRIN, NOORD-SYRIË
MAAKT VLAGGEN IN
KOERDISCHE
NATIONALE KLEUREN,
OKTOBER 2012

De Koerden in Syrië grijpen de opstand in het land aan om werk te maken van hun culturele en nationalistische agenda. Sinds deze zomer beschikken ze over een Koerdische autonome regering en oefenen ze militaire en bestuurlijke controle uit in de 'bevrijde' Koerdische gebieden, in het noorden van Syrië.

De Koerdische bevolking leeft verspreid in de grenszones van Turkije (15 miljoen), Irak (6 miljoen), Syrië (2 miljoen) en Iran (8 miljoen). In al deze landen vormen de Koerden een belangrijke minderheid en

zijn ze politiek georganiseerd in legale of illegale partijen. De Syrische Koerden vormen de grootste etnische minderheid van Syrië, met naar schatting meer dan 2 miljoen mensen (10% van de totale bevolking). De Koerdische oppositie is ook een van de oudste van het land. De eerste moderne Koerdische partij in Syrië dateert van 1957, de Koerdische Democratische Partij van Syrië (KDPS). In de daaropvolgende 55 jaar veranderde het Koerdische politieke landschap drastisch. Veel van de huidige partijen zijn het gevolg van diverse linkse en rechtse afsplitsingen van de Koerdische Democratische Partij van Syrië. Damascus zag die

partij als een bedreiging voor de Syrische nationale eenheid, waardoor de KDPS van bij zijn ontstaan ondergronds moest opereren. Volgens artikel 8 van de Syrische grondwet zijn partijen op regionale of tribale basis nog altijd verboden. Onder de regering van Hafiz al-Assad (1970-2000) konden de Koerdische partijen toch relatief vrij opereren omdat ze te zwak en te verdeeld werden geacht om een echte bedreiging te vormen voor het regime. Assad hield zich bovendien zelfs bezig met het voor zijn kar spannen van de Koerdische partijen in de buurlanden. Damascus haalde de banden aan met de twee belangrijkste Iraaks-Koerdische

partijen, de PUK (Patriottische Unie van Koerdistan onder leiding van Talabani) en de KDP (Koerdische Democratische Partij onder leiding van Barzani). Beide Iraaks-Koerdische partijen konden probleemloos kantoren oprichten in de Syrisch-Koerdische stad Al-Qamishli, aan de grens met Turkije, van waaruit ondermeer *peshmergas* ('zij die de dood trotseren') werden gerekruteerd om de strijd aan te binden met het Iraakse leger. In de jaren 1980 en 1990 tolereerde het regime van Assad ook de activiteiten van de Turks-Koerdische guerrillabeweging PKK. Goed een vijfde van de PKK-strijders heeft het Syrische staatsburgerschap en PKK-leider Abdullah Öcalan resideerde een hele tijd in de Syrische hoofdstad Damascus. Daar kwam een eind aan in 1998 toen Assad, onder zware druk van Turkije, het 'Adana-akkoord' ondertekende. Voortaan beschouwde Syrië de PKK als een 'terroristische organisatie' en waren PKK-activiteiten en kantoren op Syrisch grondgebied verboden. Abdullah Öcalan werd verplicht om Syrië te verlaten en begon aan een odyssee die zou eindigen in Turkse gevangenschap.

POLITISERING VAN DE KOERDEN

De aanwezigheid van de buitenlandse Koerdische bewegingen in Syrië is niet onlogisch. Er bestaan sterke culturele, linguïstische en historische banden tussen de Koerden van Syrië en Turkije, maar ook met die van Irak. Hun aanwezigheid beïnvloedde in sterke mate de Syrisch-Koerdische politieke beweging. De Iraaks-Koerdische KDP en PUK hadden elk hun Syrische afdelingen, die bovendien konden rekenen op financiële steun vanuit Iraaks-Koerdistan. Ook dat werd getolereerd door Assad. De jarenlange aanwezigheid van de PKK had vooral bij de jongere generatie Syrische Koerden een politiserend effect. Koerdische intellectuelen waren ook heel actief in de politieke salons van de 'Lente van Damascus' na het aantreden van Bashir al-Assad (juli 2000). Het ging om een tijdelijke politieke opening waarbij oppositiefiguren discussieerden over politieke hervormingen. In Damascus werd daar echter gauw een eind aan gemaakt. In het noorden, waar de Koerden politieke en culturele activiteiten konden ondernemen, kwam het daarentegen zelfs tot ontmoetingen tussen vertegenwoordigers van de regerende Baath-partij en de Koerdische politieke leiders. Toen de Iraakse voorlopige

grondwet het autonoom statuut van de Koerden in Noord-Irak op 8 maart 2004 formaliseerde, zorgde dat voor nationalistische oprispingen in Syrië tijdens een voetbalmatch tussen (het Koerdische) Al-Qamishli en (het soenni-Arabische) Deir el-Zor. De Koerdische supporters vierden de oprichting van de Koerdische Regionale Regering, waarop de tegenpartij foto's omhoog hield van Saddam Hoessein. Er vielen zeven doden in de schermutselingen. In de daarop volgende dagen vielen er bij pro-Koerdische betogingen nog eens 32 doden en vele tientallen gewonden. De Syrische troepen reageerden met harde hand en arresteerden honderden Koerden. Toen de situatie weer gekalmeerd was, werden de arrestanten uiteindelijk weer vrijgelaten en kregen zelfs amnestie. Maar wat er bestond aan culturele activiteiten – zoals het onderwijs in het Koerdisch – werd verboden.

TIJDENS DE OPSTAND

Bij het uitbreken van de huidige opstand in Syrië was de participatie van de Koerden duidelijk niet al te groot. Voor een stuk had dat te maken met het wantrouwen ten aanzien van een deel van de Syrische oppositie die een Arabisch nationalistische agenda naar voor schoof. Maar ook het feit dat Turkije heel gauw zijn steun zou toezeggen aan het oppositieplatform van de Syrische Nationale Raad (waarin de Arabisch soennitische Moslimbroeders de belangrijkste fractie vormden), maakte de Koerden wantrouwig. Turkije heeft immers een traditie van het miskennen van de Koerdische rechten in eigen land. Het regime van president Bashir al-Assad heeft onmiddellijk op dit wantrouwen ingespeeld door een minder repressieve politiek in te voeren en aan een aantal van de verzuchtingen van de Syrische Koerden tegemoet te komen. Zo hoopte Assad te vermijden dat het noorden ook tegen zijn regime en zijn beleid in opstand zou komen. Op 7 april 2011 kondigde de president in zijn decreet 49 aan om het Syrisch burgerschap te verlenen aan 225.000 Koerden. De meesten van hen zijn afstammelingen van de 125.000 inwoners van de noordoostelijke regio Hasaka, van wie in 1962 arbitrair het burgerschap werd ontnomen na een volkstelling.

De huidige opstand in Syrië heeft de politiek verdeelde Koerden dichter bij elkaar gebracht vanuit het besef dat het be-

ter is om in het licht van de Arabische Lente gemeenschappelijke standpunten naar voor te schuiven. In mei 2011 ontvouwde een brede coalitie van Koerdische partijen haar ideeën voor de aanpak van de politieke crisis in Syrië. Het land moet volgens deze Koerdische coalitie evolueren van een eenpartijstaat naar een rechtsstaat waarbinnen 'echte' gelijkheid heerst tussen alle burgers. Van een eis voor Koerdische onafhankelijkheid is daarbij geen sprake. Daarvoor leven de Syrische Koerden te verspreid, zonder een aaneengesloten Koerdisch grondgebied. De gemeenschappelijke eisen van de Koerden zijn gelijkaardig aan die van de democratische oppositiebeweging in de rest van het land, met dat verschil dat veel Koerdische politici geloven dat de Arabische oppositie, eens aan de macht, niet bereid zal zijn de rechten van de Koerden te erkennen. Het wantrouwen

Koerdische Democratische Partij van Syrië

(KDPS - 1957): opgericht als links-nationalistische partij. Wordt als de erfgenaam beschouwd van de allereerste Koerdische partij Xoybun ('Onafhankelijkheid') uit 1927. De KDPS was het alternatief voor de Syrische communistische partij die vrij populair was onder de Koerden, maar, hoewel geleid door een Koerd, niet echt opkwam voor specifieke Koerdische rechten. In 1960 zou de partijnaam veranderen in Democratische Partij van Koerdistan in Syrië.

Democratische Unie Partij (PYD - 2003):

momenteel de dominante kracht binnen de Koerdische oppositie. Sterk verwant aan de Turks-Koerdische PKK die in het Westen als 'terroristisch' gebrandmerkt staat.

De Populaire Beschermingseenheden (YPG)

zijn nauw verbonden aan de PYD en oefenen de militaire controle uit over de 'bevrijde' Koerdische gebieden. Volgens sommige bronnen opereren ze nu namens de recent opgerichte Koerdische Hoge Raad.

De Koerdische Nationale Raad (KNC –

november 2011): is een coalitie van 16 Koerdische partijen opgericht met de actieve steun van Massoud Barzani, de president van de Koerdische Regionale Regering in Noord-Irak.

De Koerdische Hoge Raad (zomer 2012) is de autonome Koerdische regering in Syrië.

van de Syrische Koerden tegenover de Arabische oppositie werd extra in de verf gezet tijdens de conferentie van de – voornamelijk buitenlandse – Syrische oppositie in juli 2011 in de Turkse stad Istanboel. De weinige Koerdische vertegenwoordigers verlieten de bijeenkomst toen bleek dat er geen overeenstemming bereikt kon worden over de naam van het toekomstige nieuwe Syrië. De door de Moslimbroeders gedomineerde bijeenkomst hield vast aan de benaming ‘Syrische Arabische Republiek’, in plaats van ‘Syrische Republiek’ zoals gevraagd werd door de Koerden. Eerder hadden de Syrisch-Koerdische partijen al een gezamenlijke verklaring afgelegd naar aanleiding van een andere bijeenkomst in het Turkse Antalya: “Dergelijke bijeenkomsten in Turkije kunnen alleen maar schadelijk zijn voor de Koerden in Syrië, omdat Turkije tegen de Koerdische aspiraties is, niet alleen voor wat betreft Noordelijk Koerdistan [Turks Koerdistan], maar voor alle vier delen van Koerdistan [Turkije, Irak, Iran en Syrië], met inbegrip van de Koerdische regio in Syrië.” Vanaf dan zou de kloof tussen de Arabische en de Koerdische oppositiegroepen alleen nog maar groeien. De Arabisch-Syrische oppositie zou in augustus 2011 een oppositieplatform oprichten onder de naam ‘Syrische Nationale Raad’ (SNC), met de Moslimbroeders als een van de belangrijkste componenten. De SNC telt 310 leden, die een achttal groepen vertegenwoordigen. Veel van de leden zijn bannelingen in het buitenland en de organisatie onderhoudt dan ook goede relaties met de VS, met bepaalde Europese landen, en vooral met Turkije, Saoedi-Arabië en Qatar. De Koerdische oppositie organiseerde zich twee maanden later (oktober 2011) in een aparte ‘Koerdische Nationale Raad’ (KNC). De KNC werd opgericht in Erbil, de hoofdstad van de Koerdische autonome regio in Irak, en staat dan ook onder invloed van de Iraaks-Koerdische regering. De oprichting van de KNC is het gevolg van de weigering van de Syrische Nationale Raad om de Koerdische eis tot autonomie in post-Assad-Syrië te weerhouden.

SYRISCHE OPPOSITIE

Naast de Syrische Nationale Raad (SNC) en de Koerdische Nationale Raad (KNC) is er in Syrië nog een ander, zij het veel linkser georiënteerd, nationaal oppositieplatform: het *Nationaal Coördinatie*

Comité voor een Democratische Verandering. Dit Nationaal Coördinatie Comité (NCC) werd opgericht in juli 2011 en bestaat vooral uit linkse partijen en figuren uit Syrië zelf. Anders dan de Syrische Nationale Raad stond de NCC tot september dit jaar open voor een oplossing samen met het regime, maar de escalatie van het geweld leidde tot de aanpassing van dit standpunt. De NCC verwerpt uitdrukkelijk een militaire interventie en heeft maar weinig vertrouwen in de rol van de Moslimbroeders in de SNC. Verschillende Koerdische partijen maakten tot voor kort deel uit van het Nationaal Coördinatie Comité, maar op de Koerdische Democratische Unie Partij (PYD) na, verlieten zij in oktober 2011 allemaal dit linkse oppositieplatform om vervolgens op te gaan in de nieuwe Koerdische Nationale Raad (KNC). De Democratische Unie Partij (PYD) werd in 2003 opgericht door voormalige PKK-leden en is nog altijd nauw verbonden met deze Koerdische organisatie in Turkije. Het gevolg hiervan is dat Turkije, de belangrijkste buitenlandse steunpilaar van de Syrische Nationale Raad, de PYD beschouwt als een afdeling van de PKK. Hoewel de Democratische Unie Partij zich van bij haar ontstaan kritisch opstelde ten aanzien van het regime in Damascus, wordt de partij er door leden van de Syrische Nationale Raad (SNC) van beschuldigd met Assad samen te werken. De SNC beweerde zelfs dat het Syrische leger zijn posten overdroeg aan de gewapende leden van de PYD. Door samen te werken met de PYD zou Assad niet alleen de oppositie verdelen, maar ook Turkije het leven zuur willen maken als weerwraak voor de steun van dat land aan de Syrische Nationale Raad en het Vrije Syrische Leger (de belangrijkste gewapende oppositiebeweging in Syrië, die bestaat uit verschillende min of meer samenwerkende lokale milities).

GESPANNEN SFEERTJE

Tussen de PYD en de Koerdische Nationale Raad (KNC) heerste er een gespannen sfeertje en het kwam geregeld tot botsingen. De rivaliteit tussen de PYD en de KNC heeft te maken met de moeilijke relatie tussen hun respectievelijke broedheren de PKK en de Koerdische Regionale Regering in Irak, die zelf erg afhankelijk is van Turkije op vlak van handel en investeringen. Nagenoeg 80% van alle geïmporteerde voedsel en kledij (ter

waarde van 6 tot 9 miljard dollar in 2010) in Iraaks Koerdistan, komt uit Turkije. Meer dan 60 % van de bedrijven in het Koerdische noorden van Irak is in Turkse handen. Deze zomer slaagden de Democratische Unie Partij (PYD) en de Koerdische Nationale Raad (KNC) er toch in om tot een akkoord te komen over de vorming van een autonome regering in Syrië: De Koerdische Hoge Raad. De meeste plaatsen in het Koerdische noorden van Syrië vallen momenteel onder de militaire controle en zelfs het bestuur van deze Koerdische Hoge Raad. Dat de KNC uiteindelijk tot zo’n akkoord werd bewogen heeft wellicht te maken met de krachtsverhoudingen op het terrein. In de Turks-Syrische grensregio is de PYD immers veruit het best georganiseerd op militair vlak. Dit zeer tot ongenoegen van het Vrije Syrische leger, dat de PYD ervan beschuldigt zijn operaties te hinderen. Het Vrije Syrische Leger heeft immers van Turkije zijn uitvalsbasis gemaakt. Turkije van zijn kant is er vooral voor beducht dat de PKK de nieuwe situatie in de Turks-Syrische grensstreek zou kunnen uitbuiten ten voordele van de Koerdische strijd tegen de staat. Turkije volgt de ontwikkeling in de Syrisch-Koerdische regio dus met argusogen. De gewelddadige grensincidenten waarbij het Turkse leger verschillende keren Syrische stellingen bombardeerde als antwoord op mortiervuur vanuit Syrië, tonen hoe destabiliserend dit alles kan werken. De aangegane allianties tussen Syrische oppositionele groepen en regionale machten dragen volop bij tot de complexiteit van de oorlog in Syrië. Zonder de medewerking van al die regionale machten zal het moeilijk worden om stappen te ondernemen in de richting van vrede.

Ludo De Brabander

Ludo de Brabander is medewerker van Vrede uzw in Gent

Is de wapenstilstand in Gaza een doorbraak?

Van veel kanten is er op gewezen dat de positie van Hamas door de laatste ronde gevechten in Gaza is versterkt. Plotseling blijkt het mogelijk met Hamas te onderhandelen en zelfs een overeenkomst te sluiten. Maar de Europese Unie heeft aan deze uitkomst geen enkele bijdrage geleverd, terwijl dat wel verstandig was geweest.

Jarenlang drong de EU er bij Hamas op aan haar doelstellingen niet door middel van geweld maar via de politieke weg na te streven. Van 1997 tot 2004 was er voor de dialoog zelfs een Special Security Adviser aangesteld, die Hamas via vertrouwelijke gesprekken moest bewegen om de weg van het terrorisme te verlaten.

Zowel de EU als de VS reageerden dan ook positief toen Hamas in 2006 voor het eerst deelnam aan de verkiezingen voor het Palestijnse parlement. Dat enthousiasme verdween, toen bleek dat Hamas de verkiezingen had gewonnen (Hamas 76 zetels en Fatah 43). Weliswaar werd er aanvankelijk een gezamenlijke regering van Hamas en Fatah gevormd, maar deze werd getroffen door een financiële boycot door Israël, de VS en de EU. De Palestijnse regering viel vervolgens in onderling geruzie uiteen, waarbij Hamas de macht greep in Gaza en Fatah bleef zitten op de West Bank. Het Westen had onvoldoende onderkend, dat de deelname van Hamas aan de verkiezingen een breuk met haar verleden inhield, die aangeemoedigd had moeten worden.

Politici en media in het Westen hielden de volgende jaren een leugen in stand. Hamas werd afgeschilderd als een club radicale islamieten, gesteund door Iran. Geen aandacht was er voor feit dat Hamas als Palestijnse tak van de Moslim Broederschap in februari 2011 brak met het Assad-regime in Syrië, en daarmee ook voor een deel met Iran, op het moment dat Hillary Clinton Assad nog publiekelijk prees. Geen aandacht voor het feit dat in Gaza Hamas de gematigde partij is, die moeite heeft de radicale aan-



Foto: Anne Paq/Activestills.org

hang van onder meer de Islamitische Jihad in toom te houden.

Uri Avnery, de Israëlische vredesveteraan, ziet een verband tussen de Israëlische Operatie Wolkolom in Gaza (door hem eerder spottend betiteld als Operatie Kort van Memorie) en de erkenning van Palestina als waarnemerstaat bij de Verenigde Naties. "Een van de effecten van de operatie was dat het prestige en de populariteit van Hamas steeg tot ongekende hoogte, terwijl die van de Palestijnse autoriteit van Mahmoud Abbas een nieuw dieptepunt bereikten. Dat was een resultaat dat het Westen met geen mogelijkheid kon accepteren. Een nederlaag van de 'gematigden' en een overwinning voor de islamitische 'extremisten' was een ramp voor president Obama en het hele westerse kamp." De erkenning van de Palestijnen bij de VN was een oplossing. De prijs daarvoor was het symbolische isolement van Israël, dat bij de stemming alleen nog maar gesteund werd door een minimaal aantal bondgenoten, waaronder de VS.

Avnery trekt ook een interessante vergelijking met de ontstaansgeschiedenis van de staat Israël. Toen was er ook een splitsing tussen het 'officiële' verzet tegen

HET VERBRANDE HUIS VAN BBC-JOURNALIST MISHRAWI. ZIJN ZON STIERF TEN GEVOLGE VAN DE AANSLAG. GAZA CITY, 15 NOVEMBER

de Britse kolonisator rond Ben-Goerion en radicalere gewapende groepen zoals de Irgoen en de Stern-groep, die ook terroristische technieken gebruikte. Dat lijkt erg op het onderscheid tussen de Palestijnse Fatah en Hamas. De historische les is dat de Palestijnen nu weer moeten gaan samenwerken, om de door Hamas bevochten positie te consolideren. Anders dreigen Gaza en de West Bank verder uit elkaar te groeien.

Kees Kalkman

(met een bijdrage van Sietse Bosgra)

Uri Avnery, *The Strong and the Sweet*, 30 november 2012 <http://www.avnery-news.co.il/english/>

Gaza

Op het moment dat ik dit schrijf regent het bommen op Gaza en maken enkele Hamas-raketten slachtoffers in Israël. Als u dit leest is de situatie hopelijk ten goede gekeerd. De Nederlandse media zullen daar niet veel aan bijgedragen hebben, want daarin wordt (veelvoudige) vergelding nog steeds als normaal gezien. Wraak, dat is de norm! Zo'n primitieve reactie met zulke geavanceerde wapens, daar draait het oorlogswiel wel op. Eindeloos? Misschien toch niet, er zijn zo af en toe berichtjes over groepen en mensen die weten dat er geen rechtvaardiging is voor oorlog en militaire vergelding. Hier brengen we enkele van die hoopgevende berichtjes.

Chris Geerse

Maak einde aan geweld in Gaza en Israël

United Civilians for Peace is buitengewoon bezorgd over de gevolgen van de aanvallen van Israël op Gaza en vanuit Gaza op Israël. "Ter bescherming van de burgers van Gaza en het zuiden van Israël moet onmiddellijk met het geweld worden gestopt," aldus UCP-woordvoerder Guido van Leemput. UCP roept minister Timmermans van Buitenlandse Zaken op om bij de Israëlische regering en de Palestijnse strijdgroepen aan te dringen op een onmiddellijk staakt-het-vuren, het respecteren van het internationaal humanitair recht en de bescherming van burgers en hun eigendommen. Ook roept UCP de minister op om zich in te spannen voor een eind aan de blokkade van Gaza.

Het VN-bureau OCHA meldde dat in de eerste negen maanden van 2012 al 55 Palestijnse doden vielen bij Israëlische aanvallen op Gaza en 257 gewonden. Onder deze 312 slachtoffers waren 61 kinderen en 28 vrouwen.

De herinnering aan Israëls militaire operatie in Gaza in de winter van 2008-2009 is nog vers. Hierbij kwamen meer dan 1.400 Palestijnen en dertien Israëliërs om het leven. Ondertussen duurt de

blokkade van Gaza al meer dan vijf jaar voort. VN-rapporteur Richard Falk noemde dit een "misdaad tegen de menselijkheid." UCP-woordvoerder Guido van Leemput: "De internationale gemeenschap moet een einde maken aan deze nieuwe serie van geweld en zich vervolgens inspannen om een einde aan de blokkade van Gaza te maken. Na vijf jaar blokkade is de ellende van de bevolking verergerd en zijn de politieke verhoudingen in de Gaza-strook onveranderd. Daarnaast leiden de blokkade en de aanvallen over en weer tot ernstige humanitaire gevolgen."

Israëlische burgers eisen vrede met Gaza

Israëlische burgers, die nabij de Gaza-strook wonen, hebben in een petitie opgeroepen om de militaire acties en de blokkade onmiddellijk te beëindigen. Ze vormen de actiegroep *Other Voice* die bestaat uit mensen met allerlei verschillende achtergronden wat politiek en geloof betreft.

In hun petitie stellen ze dat ze lang genoeg in een oorlogssituatie geleefd hebben. Dat ze daar niet langer in kunnen berusten. Dat alles wat zij vragen een normaal leven is voor zichzelf en de mensen in Gaza. Ze doen een beroep op de regeringen van Israël en Hamas om een einde aan het geweld te maken, voor eens en voor altijd. "Ga zitten en praat, stop de aanvallen en de blokkade, hou op met onze levens te spelen."

500 mensen demonstreren

Op 17 november 2012, hebben 500 mensen uit heel Nederland op de Dam gedemonstreerd tegen de Israëlische aanval op Gaza. Sprekers van Palestijnse, Nederlandse en joodse organisaties riepen op tot een onmiddellijk einde aan het doden. Het protest begon met een oorverdovend geluid van een bombardement. "Dit is zoals het nu in Gaza klinkt en daarom staan wij hier op de

Dam, symbolisch bij het Nationale Monument, voor de vrijheid die wij hebben en de Palestijnen wordt onthouden," aldus Wim Lankamp, voorzitter van het Nederlands Palestina Komitee.

Israëlische vredesbeweging tegen oorlog in Gaza

Vredesorganisaties in Israël protesteren tegen de nieuwe oorlog die in Gaza. In Tel Aviv zorgden zij voor aanhoudende demonstraties. Ook de, vooral in de VS actieve, *Jewish Voice for Peace* riep op om in actie te komen en te stoppen met de militaire steun aan Israël.

In de Israëlische vredes- en mensenrechtenbeweging heerst de mening dat Israël opnieuw tegen Gaza in actie is gekomen om de aanstaande verkiezingen te beïnvloeden. De verkiezingsstrijd ging tot nu hoofdzakelijk over sociale kwesties en dat is niet gunstig voor de zittende regering. Ze menen dat het staakt-het-vuren zich stabiliseerde en er dus uit het oogpunt van veiligheid geen enkele reden was voor het Israëlische optreden.

IKV Pax Christi steunt leider Syrische oppositie

IKV Pax Christi werkt al jarenlang samen met Mouaz al-Khatib, die gekozen is als leider van de nieuwe Syrische Nationale Coalitie voor Oppositie- en Revolutionaire krachten. Deze coalitie zou ruimte bieden voor nieuwe politieke initiatieven om een einde te maken aan de crisis in Syrië.

Betekent dit nu dat IKV Pax Christi, naast de vreedzame, ook de militaire oppositie steunt? Dat wordt niet duidelijk.

Natan Blanc, dienstweigeraar

Natan Blanc (19 jaar, uit Haifa) besloot tijdens de laatste aanval op Gaza dienst te weigeren in het Israëlische leger. Zijn motivatie:

“Ik begon al over dienstweigeren te denken tijdens de operatie Cast Lead in 2008. De golf van agressief militarisme die toen over het land spoelde, uitingen van wederzijdse haat en de stomp-zinnige taal over het neerslaan van terreur en het zorgen voor afschrikking, waren de belangrijkste aanleiding voor mijn weigering. Vandaag, na vier jaar van terreur, zonder een politiek proces naar vredesonderhandelingen en zonder rust in Gaza en Sderot, is het duidelijk dat de regering Netanyahu, net als die van zijn

voorganger Olmert, niet geïnteresseerd zijn in het vinden van een oplossing, maar de bestaande situatie liever willen laten voortduren. Wat hun betreft is er niks mis om elke drie of vier jaar een operatie Cast Lead 2 uit te voeren. We zullen weer over afschrikking praten, we doden enkele terroristen, enkele burgers aan beide kanten zullen omkomen, en we zullen de bodem voorbereiden voor een nieuwe generatie vol haat aan beide zijden”

”Als volksvertegenwoordigers hoeven de kabinetsleden geen visie te hebben over de toekomst van het land en kunnen doorgaan met deze bloedige cirkel zonder einde in zicht. Maar wij, burgers en menselijke wezens, wij hebben de morele plicht deelname in dit cynische spel te

weigeren. Daarom heb ik besloten inlijving in het Israëlische leger op 19 november 2012 te weigeren.”

Natan Blanc

Natan is bereikbaar per e-mail:
nathanbl@walla.com

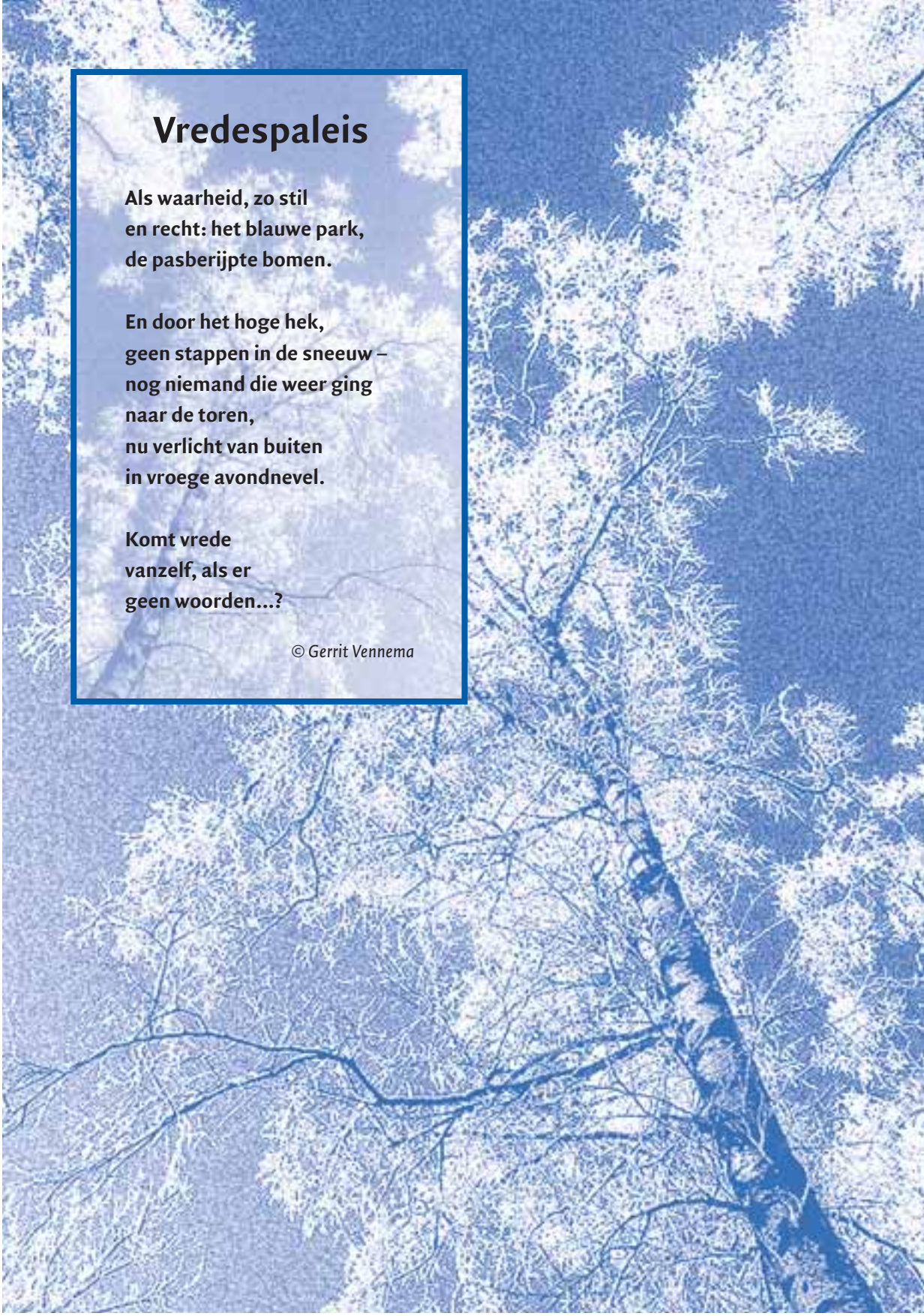
Van de gevangenis-oorlog naar de gevangenis van de oorlog

Net op tijd in Tel Aviv
Voor de zuchtende sirene links
tegenover
de Zengevangenis ik merk hoe een
vrouw naar adem
happend tegen de chauffeur fluistert
laat mij gaan, laat mij eruit, waar is
de schuilkelder
Soms grinnikt Europa
Iemand anders zegt misschien is het
een oefening
En dan zegt een vrouw nee ik hoorde
Boem
En achterin de bus zijn de twee
kinderen
nog aan het bakkeleien.
Op dit ogenblik staan er mensen
in brand. Er staan mensen
In brand. Er staan mensen
In brand
Wij protesteren met een klein
Groepje met doorzichtige leuzen
Houd op
Leuzen met hoogtevrees
Wij vallen op onze
Kant en er staan mensen in brand
aan de overkant staan ze te zingen
de natie leeft de natie leeft
En kinderen zo oud als mijn zusje
Zullen worden uitgezonden
Om te branden en verbrand te
worden
Zoals dat in de oorlog gaat.



Foto: Bas Quaadvlieg

Actievoerders van de Campagne tegen Wapenhandel plaatsten vrijdagmiddag 2 november borden met ‘Dit pensioenfonds belegt in kernwapens’ voor het hoofdkantoor van het ABP in Heerlen. Dit pensioenfonds investeert miljoenen euro's in bedrijven die betrokken zijn bij de bouw en het onderhoud van kernwapens. Nederlandse pensioenfondsen beleggen fors meer in kernwapenbedrijven dan eerdere jaren. Zowel de belegde bedragen als het aantal bedrijven waar pensioenfondsen in beleggen is toegenomen. Gelukkig zijn er ook fondsen die betrokkenheid bij nucleaire wapens als uitsluitingsgrond hanteren. Foto: Bas Quaadvlieg



Vredespaleis

Als waarheid, zo stil
en recht: het blauwe park,
de pasberijpte bomen.

En door het hoge hek,
geen stappen in de sneeuw –
nog niemand die weer ging
naar de toren,
nu verlicht van buiten
in vroege avondnevel.

Komt vrede
vanzelf, als er
geen woorden...?

© Gerrit Vennema

Gerrit Vennema woont in Den Haag. In de eigen-beheer reeks *De Waterspuwer* publiceerde hij vijf dichtbundels: *Scherven zomerlucht* (2006), *Seizoenen & wandelgedachten* (2007), *Een god voor even* (2008), *Als in Arcadië* (2009) en *Terug op eigen bodem* (2010).